Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfik
Center for Folkesundhed i Grønland
Centre for Public Health in Greenland

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

World Health Organization
European Region

Imigassaq aalakoornartortalik pillugu ukiunut arlalinnut politikkissamut, ilisimatusarnermit tunngavilimmut, inassuteqaatit

Tamanut tusarniaaneq, decembari 2024

Imarisai

1. Siulequt....4
2. Inassuteqaatinut tunngasut....5
3. Imigassaq aalakoornartortalik inuiaqatigiinni.... 8
4. Imigassaq aalakoornartortalik pillugu siunissami politikkissamut tunngaviit qulit..... 12
5. Suliniuteqarfissat aamma inassuteqaatit....14
Suliniuteqarfissaq 1: Ajoqusernerit pitsaaliorniarlugit imigassamik aalakoornartortalimmik nakkutilliineq annertunerusoq.... 14
Inassuteqaat 1: Imigassamik aalakoornartortalimmik kisermaassineq pisortanit pigineqartoq eqqunneqarli.... 14
Inassuteqaat 2: Kommunini tamani suliassaqarfimmik ilisimasalinnik akuersissutinik tunniussinissamik aalajangiisartunik pilersitsisoqarli.... 17
Inassuteqaat 3: Imigassamik aalakoornartortalimmik tuniniaanermut aamma sassaalliinermut piffissat killilerneqarlik.... 18
Inassuteqaat 4: Ukiunik killiliineq 21-nik ukiulinnut qaffanneqarli, taannalu atuutitillugu. 21
Inassuteqaat 4: Imigassamik aalakoornartortalimmik tuniniaanermi aamma sassaalliinermi ukiunut killiliussaq 21-nik ukiulinnut qaffanneqarli. Inatsisip atuutitinneqarnissaa isumagineqassaaq....21
Inassuteqaat 5: Piseqqusaaruteqarnissamik inerteqquteqarneq eqqunneqarli.... 22
Inassuteqaat 6: Akikinnerpaaffiliinissaq siunertaralugu akinik misissuineq.... 25
Inassuteqaat 7: Akinik nakkutilliineq.... 25
Inassuteqaat 8: Akitsuutinik ukiumoortumik nalimmassaaneq....25
Suliniuteqarfissaq 2: Innuttaasunut tamanut katsorsarneqarnissamik aamma ilaqutariinnik tapersersuinissamik periarfissaqartitsinissaq.... 28
Inassuteqaat 9: Ilaqutariinnut tamanut ilaqutariinnik tapersersuineq - pingaartumik meeqqap ulluini siullerni 1000-ni....28
Inassuteqaat 10: Misissuineq, sivikitsumik akuliuffiginninneq aamma katsorsarneqarnissamik innersuussineq....28
Inassuteqaat 11: Kingunerlutsitsineq- aamma imigassaq aalakoornartortalik pillugu katsorsarneqarsinnaaneq aamma paasisitsiniaaneq nakussassarneqarlik....29
Suliniuteqarfissaq 3: Ataatsimoorfiit nukittuut imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsut....30
Inassuteqaat 13: Meeqqanut aamma inuusuttunut sammisassaqartitsisarnerit aamma naapittarfiit imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsut....31
Inassuteqaat 14: Meeqqat atuarfiini aamma inuusuttut ilinniarfiini ataatsimoorfiit imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsut....32

Suliniuteqarfissaq 4: Imigassaq aalakoornartortalik pillugu innuttaasunut sukumiisumik paasissutissiineq....34
Inassuteqaat 15: Imigassani aalakoornartortalinni allagartalersuutit peqqissutsimut tunngasunik paasissutissartallit.... 34
Inassuteqaat 15: Imigassanut aalakoornartortalinnut mianersoqqussutinik (nipitittakkanik) nalunaaqutsersuinerup ingerlaannartumik atuutilersinneqarnissaa inassutigineqarpoq. Imigassat aalakoornartortallit puuinut mianersoqqussutinik nalunaaqutsersuinissamik akisussaaffik tuniniaasumut tunniunneqassaaq.... 34
Inassuteqaat 16: Paasisitsiniutinik ineriartortitsineq.... 34
Inassuteqaat 17: Inassuteqaatinik ineriartortitsinissamut aamma ingerlatitseqqinnissamut aningaasaliinissamik qulakkeerinninnissaq.... 35
6. Misissuinerit - Innuttaasut qanoq isumaqarpat?....37
7. Ilisimasat aammalu....37
8. Najoqqutat....38
9. Ilanngussaq....40

Anguniagassatut takorluugaq

“Inuiaat nukittuut inuiaqatigiinni toqqissisimasuni, meeqqat imaluunniit inersimasut arlaannaalluunniit imigassamit aalakoornartortalimmit ajoquserneqanngitsut.”

1. Siulequt

Imigassaq aalakoornartortalik pillugu ukiunut arlalinnut politikkimik, ilisimatusarnermit tunngavilimmik, inassuteqaatinik meeqqanut, inuusuttunut aamma ilaqutariinnut iluaqutaasinnaassuseqarluarsinnaasumik Naalakkersuisut saqqummiussaqassasut Inatsisartut aalajangernikuupput.

Inassuteqaatit Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmit aallaaveqarput, aammalu Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfiup aamma WHO/Europe-p qanimut suleqatigineqarnerannit inerniliussaallutik. Inassuteqaatinik ineriartortitsineq naalakkersuisoqarfinnik allanik, aqutsisoqarfinnik aamma suliffeqarfinnik siammasissumik suleqateqarnikkut ingerlanneqarpoq, aammalu suliassaqarfimmut attuumassutilinnik naleqquttunik, tassunga ilanngullugit pingaartumik innuttaasunik aamma kommuninik peqataatitsinissap qulakkeerneqarnissaat qitiutinneqarlutik.

Inatsisartunit suliakkiinermut atatillugu meeqqat arlaannaataluunniit ilaqutariinni aanngajaarniutinik atornerluiffiusuni peroriartunnginnissaasa, aamma inooqatigiinnikkut ingerlatitseqqittarnerup kipitinnissaata qulakkeerniarneqarnissaat inassuteqaatini salliutinneqarpoq, taamaaliornikkut meeqqat tamarmik toqqissisimasumik tunngaveqarlutik peroriartornissaminnut periarfissaqarnissaat anguniarlugu. Inassuteqaatit WHO-p imigassaq aalakoornartortalik pillugu politikkimut, ilisimatusarnikkut tunngavilimmut, inassuteqaataanit, kiisalu misilittakkanit naleqquttunit aamma Kalaallit Nunaannit aamma nunanit issittunit allanit ilisimatusarnernit tunngaveqarput.

Inassuteqaatinik suliaqarneq *Inuuneritta III-mi- 2020-2030 meeqqat inuunerinnissaat pillugu suleqatigiinnissamut Naalakkersuisut periusissiaat*-nni Naleraq 4-p ataani suliniutitut aallaaveqarpoq. Naleraq 4 meeqqat tamarmik toqqissisimanartumik aamma pitsaasumik atugaqarnissaannik pilersitsinissamut tunngassuteqarpoq, meeqqat nakuusernermut aamma innarlerneqarnissamut illersorneqarlutillu aanngajaarniutinit aamma tupamit ajoquserneqassanatik.

2. Inassuteqaatinut tunngasut

Inuup imigassamik aalakoornartortalimmik pisillunilu imersinnaanerminik pisinnaatitaaffeqarlunilu kiffaanngissuseqarnerata peerneqarnissaa inassuteqaatitigut anguniarneqanngilaq, akerlianilli inersimasut imigassamik aalakoornartortalimmik atuinerannit ajoquserneqannginnissamik kinguaariit peroriartortut pisinnaatitaaffeqarnerannik aamma kiffaanngissuseqarnerannik qulakkeerinninnissaq anguniarneqarluni.

Inassuteqaatini inuiaqatigiit peqqissusiannik isiginninneq tunngavigineqarpoq. Imigassap aalakoornartortallip inuiaqatigiinnut malunnaatilimmik kinguneqartitsisarnera pissutigalugu peqqinnartumik toqqaanissamut avatangiisinik aamma tunngavissanik pilersitsinissamut politikkikkut suliaqartoqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Peqqinnartumik toqqaanissaq imigassaq aalakoornartortalik pillugu politikki aqqutigalugu, imigassamik aalakoornartortaqanngitsumik avatangiiseqarnissamik qulakkeerinniffiusumik, siuarsarneqarsinnaavoq. Politikki taamaattoq inuiaqatigiit tamarmik peqqissumik inuuneqarsinnaanerannut iluaqutaassaaq. Inassuteqaatit taamaalillutik Peqqissutsimut tunngatillugu isumaqatigiissummut 2023-mut ikorfartuutaavoq, pitsaaliuinermut tunngasutigut inatsisit ukiut tallimat iluanni nalilersoqqinneqarnissaat politikkikkut isumaqatigiissutigineqarluni.

Suliniutinut akilersinnaassusilinnut WHO-p inassuteqaataanut atatillugu aaqqissuussamik pitsaaliuineq aaqqissuussamik suliniuteqarnermut aamma imigassamut aalakoornartortalimmut tunngasutigut inatsisiliornermut inassuteqaatit arlallit tunngassuteqarput.

Inatsisartut suliakkiinerannut tunngatillugu inassuteqaatinik ineriartortitsinermi suliassaqarfiit aallunneqartussat sisamat suliaqarfigineqarput:

Ilisimatusarnermit tunngavik – Inassuteqaatit WHO/Europe-mi aamma Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfimmi immikkut ilisimasallit qanimut suleqatigalugit ineriartortinneqarput, aamma WHO-p imigassaq aalakoornartortalik pillugu politikkimut, ilisimatusarnikkut tunngavilimmut aamma akilersinnaassusilimmut inassuteqaataanit, kiisalu misilittakkanit naleqquttunit aamma Kalaallit Nunaannit aamma nunanit issittunit allanit ilisimatusarnernit tunngaveqarput. WHO-p inassuteqaataanut atatillugu inassuteqaatit arlallit imigassamut aalakoornartortalimmut tunngasutigut politikkiliorneq aqqutigalugu aaqqissuussamik pitsaaliuinerup pitsanngorsarneqarnissaanut tunngassuteqarput, inassuteqaat Peqqinnissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup aamma tikkuarsimasaa.

Meeqqanik aallussineq - Inassuteqaatit suliniutinik, meeqqat ilaqutariinni aanngajaarniutinik ajornartorsiuteqarfiusuni peroriartunnginnissaannik qulakkeerinniffiusinnaasunik, aamma inooqataanikkut ingerlateqqinneqartartumik qanoq kipititsisinnaanermut tunngasunik aallussiffiupput. Inassuteqaatitigut anguniarneqartoq tassaavoq, aalakoorniutigalugu imertarnerup pitsaaliorneqarneratigut meeqqat illersorneqarnissaat. Inuiaqatigiinni imigassaq aalakoornartortalik pillugu meeqqat oqaluttuaat, aamma imigassamut aalakoornartortalimmut tunngatillugu inersimasut iliuuseqarnissaannik meeqqat inersimasunut kaammattuutaat

erseqqissut MIO-p aamma Unicef Kalaallit Nunaata ukiuni arlalinngortuni katersorlugillu uppernarsaasersornikuuaat. Ilisimasaq tamanna inassuteqaatinut pingaarutilimmik toqqammaviliivoq, tunngaviusumik tunngavigineqartut ilaat meeqqap pisinnaatitaaffiisa qulakkeerneqarnissaannut tunngassuteqarpiartuullutik.

Aningaasaqarneq - Inassuteqaatit arlallit akilersinnaassuseqarnerat pissutigalugu toqqarneqarput. Inassuteqaatit aallaavigalugit imigassaq aalakoornartortalik pillugu siunissami politikkissamik suliaqarnermut atatillugu annertunerusumik misissueqqissaartoqarlunilu aningaasaqarnikkut naatsorsuinissaq pisariaqartinneqassaaq.

Peqataatitsineq - Aqutsisoqatigiit, Siunnersuisoqatigiit aamma Suleqatigiissitaq qanimut suleqatigalugit inassuteqaatit suliarineqarput, taakkununnga ilaasortat ingerlatsivinnit aamma suliffeqarfinnit siammasissuneersuullutik. Imigassaq aalakoornartortalik pillugu 70-it sinnerlugit peqataasoqarluni isumasioqatigiissitsisoqarpoq, aammalu isumasioqatigiissitsinermit isummersuutit inassuteqaatit ilusilersorneqarnerannut pingaarutilimmik tapertaasimallutik. Kommunalbestyrelsenit tallimaasunit pingasut oqaloqatigalugit ataatsimeeqatigineqarput, aammalu kommunalbestyrelsit sinneruttut inassuteqaatit Inatsisartunut agguaanneqanngineranni ataatsimeeqatigineqarnissaat siunniunneqarluni. Misissuinerit marluk, innuttaasunut inersimasunut aamma meeqqanut inuusuttunullu siunnerfillit, ingerlanneqarput, taakku innuttaasut inuiaqatigiinni imigassamut aalakoornartortalimmut isiginninnerannik, aamma imigassamik aalakoornartortalimmik ajoqusiisumik atuinermut annikinnerulersitsisinnaasumik suliaqarnissaq pillugu innuttaasut isumaannik qulaajaaffiussallutik. Imigassaq aalakoornartortalik pillugu inassuteqaatinik ineriartortitsinermik suliaqarneq Paarisap nittartagaa, kiisalu Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfiup Facebookia aamma Youtubea aqqutigalugit ammasumik suliarineqarpoq.

Inassuteqaatit tamanut tusarniaassutigineqarput, sulinerup sapinngisamik ammanerpaamik suliarineqarnissaa qulakkeerniarlugu, aamma attuumassutillit tamarmik isummersuutiminnik tunniussisinnaanissaannik periarfissinniarlugit.

Periusissianut aamma inassuteqaatinut allanut atassusiineq

Imigassaq aalakoornartortalik pillugu ilisimatusarnikkut tunngavilimmik ukiunut arlalinnut politikkissamut inassuteqaatit imigassaq aalakoornartortalik pillugu siunissami ungasinnerusumi aamma sunniuteqarluartumik politikkissamut alloriarneruvoq siulleq, inuiaqatigiittut unammilligassatta annertuut ilaannik aaqqissutaasinnaasussaq. Imigassaq aalakoornartortalik pillugu politikki iluatsilluartoq ilaqutariinnut, aamma meeqqat inuusuttullu amerlasuut peroriartornerat ilanngullu, iluaqutaassaq, taamaalillunilu angerlarsimaffimmi atugassaritaasunik pitsaanerusunik pilersitseqataallunilu ilinniartitaanerup salliutinneqarnerulernissaanut peqataassalluni. Assinganik suliffeqarnermut tunngatillugu peqataanermut aamma suliffeqarfinni naammassisaqarsinnaassutsimut pitsaasumik kinguneqarnissaa ilimagineqarpoq.

Imigassap aalakoornartortalik ingerlatsivinnut tamanut sunniuteqarpoq, aammalu imigassaq aalakoornartortalik pillugu siunissamut ungasinnerusumut isigisumik politikki periusissiani

aamma iliuuserineqartussatut pilersaarutini tulliuttumi taaneqartuni anguniakkat angunissaanut pingaarutilimmik tapertaassaaq:

- Inuuneritta III - 2020-2023 meeqqat inuunerinnissaat pillugu suleqatigiinnissamut Naalakkersuisut periusissiaat
- QAMANI - Imminut toqunnissamik pinaveersaartitsineq pillugu periusissiaq 2023-2028
- Qanigisariinni nakuusertarnerup akiorneqarnissaa pillugu iliuusissatut pilersaarut 2023-2027
- Pitsaaliuineq pitsaanerusoq, angerlarsimaffiup avataanut inissiisarnerit ikinnerusut: Ilaqutariinni pitsaaliuinermik suliaqarnissaq pillugu iliuusissatut pilersaarut 2023-2030

Ilinniartitaanermut- aamma suliffeqarnermut tunngasutigut periusissianut aamma erseqqissumik atassuteqarpoq. Inassuteqaatit aammattaaq Peqqinnissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup pitsaaliuinermut tunngasutigut inassuteqaataanut atassuteqarput, imigassap aalakoornartortallip inatsisiliuunneqarneratigut aaqqissuussamik pitsaaliuinissap pisariaqarnera immikkut erseqqissarneqarluni.

3. Imigassaq aalakoornartortalik inuiaqatigiinni

Imigassaq aalakoornartortalik pinngitsuuisinnaajunnaarsitsisinnaasuuvoq, timikkut, eqqarsartaatsikkut aamma inooqatigiinnikkut ajoqusersinnaanermik arlalippassuartigut annertunerulersitsisuulluni.

Imigassaq aalakoornartortalik annikitsunnguarluunniit ajoqusiisinnaavoq. Imigassamik aalakoornartortalimmik imerneq annertunerusoq pinngitsuuisinnaajunnaarnissamik, ajoqusernissamik aamma nappaateqalernissamik, soorlu kræfteqalernissamik, tingukkut- aamma uummatikkut nappaateqalernissamik annertunerulersitsisarpoq.

Imigassaq aalakoornartortalik amerlasuutigut inuusuttut imminnut toqunnerannut, isumassuinissamik sumiginnaanermut, angerlarsimaffinni nakuusernernut aamma kinguaassiuutitigut innarliinernut aallarniisuusarpoq. Kalaallit Nunaanni politiit naapertorlugit kinguaassiuutitigut pinerliisarnernut, affai sinnerlugit amerlassusilinnut, imigassaq aalakoornartortalik akuusarpoq.

Atornerluinermut tunngatillugu toqqaannartumik aningaasartuutit 2015-imi naatsorsorneqartut ukiumut 267 aamma 333 mio. kr.-usartut naatsorsorneqarput, BNP-ip 1,91%-iata aamma 2,42 %-ata akornanni naleqarlutik. Aningaasartuutit amerlanersaat isumaginninnermut tunngasuupput. Nunap karsiata imigassamit aalakoornartortalimmit isertitai 2023-mi DKK 214 millioni koruuniupput.

Niuernermik ingerlataqartunit anginerpaanit pingasunit naatsorsuineq naapertorlugu immiaaraq 2022-mi aamma 2023-mi nioqqutissani tunisaanerpaanut tulliuvoq.

Nalunaarusiamit, Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfimmit aamma WHO/Europe-mit 2024-mi suliarineqartumit, oqariartuutit pingaarnerit
Inuiaqatigiit kalaallit akornanni, inooqataanikkut aningaasaqarnikkullu inissisimaffinni tamani, imigassamik aalakoornartortalimmik atuineq ataatsimut isigalugu annertuvoq, aalakoorniutigalugu imertarneq immikkut unammilligassaalluni.

Imigassap aalakoornartortallip atorneqartarneranut tunngatillugu nunap ilaani sumiiffiit akornanni aamma inooqataanikkut aningaasaqarnikkullu assigiinngissuteqartoqarpoq, imigassamik aalakoornartortalimmik ajornartorsiuteqarlutik nalunaarutiginnittut sumiiffinnut anginerusunut aamma mikinerusunut sanilliullugu Nuummi ikinnerullutik. Imigassamik aalakoornartortalimmik ajornartorsiuteqarnermut, aamma aalakoorniutigalugu imertarnermut atatillugu suliffissaaleqineq pingaarnertut pissutaavoq.
Arnat inuusuttut ajornartorsiuteqaleratarsinnaasutut immikkut inissisimapput, imigassamik aalakoornartortalimmik atuineq annertulluni, aammalu tassunga ilaasumik eqqarsartaatsimikkut peqqissutsiminnik unammilligassaqarlutik, soorlu imminut toqoriaraluarnermik.

Peroriartornermi atukkat artukkiisut, angerlarsimaffimmi imigassamit aalakoornartortalimmit aamma nakuusernermit sunnersimaneqartut, kiisalu meeraanermi kinguaassiuutitigut

innarlerneqarsimanerit kingusinnerusukkut inuunerup ingerlanerani imigassamik aalakoornartortalimmik annertuumik atuinermut, atugarliornermut aamma imminut toqunnnissamut pissusilersuutinut pingaarutilimmik pissutaaqataapput. Taamaattumik kinguaariit siunissami inuusussat imigassamik aalakoornartortalimmik annertuumik atuinissaasa, kiisalu eqqarsartaatsimikkut atugarliornissaasa aamma imminut toqunnnissamut pissusilersuutaasa pitsaaliornissaannut meeqqat peroriartornerminni toqqissisimasumik atugassaqartitaanissaasa qulakkeerneqarnissaat pingaaruteqarluinnarpoq.

Allorfimmi katsorsartinnissamik periarfissaq maanna atuuttoq pingaaruteqartorujussuuvoq. Nuna Tamakkerlugu Tarnikkut Piginnaanngorsaavik Siunnersuisarfillu 2025-mi ammarneqassaaq, tamatumanilu innuttaasut katsorsarneqarnissamik aamma siunnersorneqarnissamik periarfissaqarnerat nakusassarneqassalluni.

Imigassamik aalakoornartortalimmik pissuteqartumik ajoqusernerit maanna pisartut, aamma siunissami pisartussat pitsaaliorneqarnissaat siunertaralugu pitsaaliuinermut periusissiat isumaqarluartut ineriartortinnissaannut aamma siuarsarnissaannut nakooqqutit tunngavigalugit periuseqarluni sulinissaq pingaaruteqarpoq, ilisimatusarnikkut tunngavinnik allanik ilallugu sumiiffinni aamma kalaallit kulturiannik ilisimasanit aallaavilimmik ilaqartillugu. Tamatumani Kalaallit Nunaanni ataatsimut isiginnilluni peqqissutsimik paasinninneq takussutissiakkut: *Peqqissuserput / Vores sundhed*, soorluttaaq nunani issittoqarfinni inuiaqatigiit Inuit allat ilisimasaat aamma misilittagaat, ilaasut.

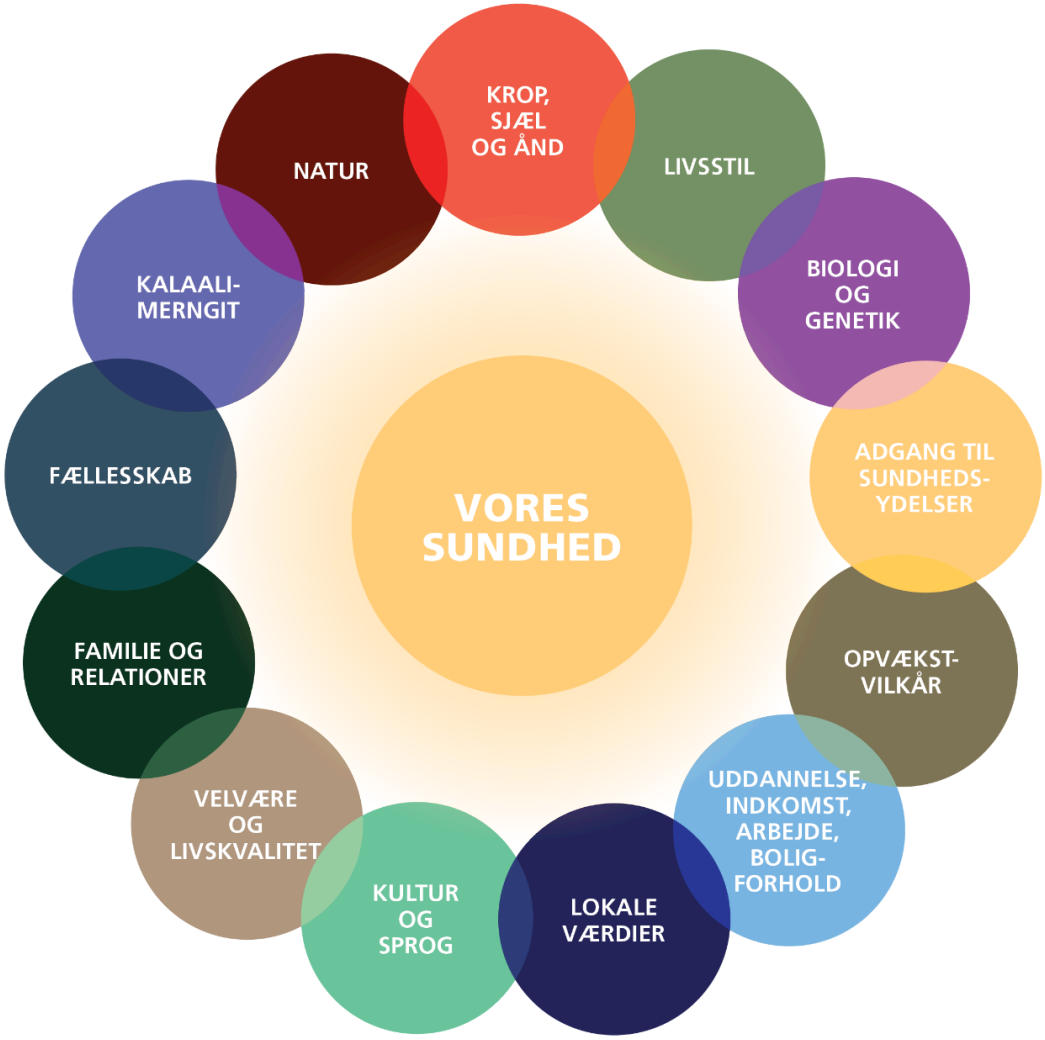

Takussutissiaq ilisimatuussutsikkut allaaserisat aamma Kalaallit Nunaanni aamma nunani issittuni sanilerisatsinni peqqissuseq aamma atugarissaarneq pillugit ilisimasat aallaavigalugit suliarineqarpoq.

Paasisaqarfik: Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfik, Inuuneritta III-mi ilanngussaq.

Takussutissiap takutippaa, peqqissuserput pissutaasunit arlalinnit, inuiaqatigiinni avatangiiserisatsinnit aamma ulluinnarni inuunitsinnit sunnerneqarluni, qanoq aalajangerneqartarnersoq. Pissutaasut taakku suliaqarfigineqarnerisigut kikkut tamarmik pitsaasumik peqqissumillu inuuneqarnissaannik, aamma timikkut, tarnikkut anersaakkullu oqimaaqatigiissumik inuuneqarnissaannik periarfissaq siuarsarsinnaavarput. Inuiaqatigiit pitsaasunik atugassaqartitaanissaasa siuarsarnissaannik sulinissaq pingaaruteqarluinnarpoq. Tassunga atatillugu imigassamik aalakoornartortalimmik atuinermi pitsaasunik tunngavissaqarnissaq pingaarutilimmik tapertaassaaq.

Imigassap aalakoornartortallip inuiaqatigiinnut qanoq sunniuteqartarnera pillugu massakkut pisumit assersuut:

Politiit ullormut nalunaarutaat: Savimmik kapisinerit, pinngitsaaliineq suliallu imigassartorsimanermut attuumassuteqartut 70-init amerlanerusut

Pinngitsaaliineq savimmik najugaqarfinni marlunni kapisinerit politiinut sapaatit akunnerata naanerani nalunaarutigineqarput. Politiit aamma imigassartorsimanermut attuumassuteqartunik nalinginnaasumit amerlanernik suliaqarput.

Paasisaqarfik: KNR, 8. decembari 2024:
hPolitiit ullormut nalunaarutaat: Savimmik kapisinerit, pinngitsaaliineq suliallu imigassartorsimanermut attuumassuteqartut 70-init amerlanerusut | KNR - Innuttaasunik kiffartuussineq / Grønlands public service

“Pisut imigassartortoqarsimaneranut attuumassuteqartut 70-init amerlanerusut tallimanngornermi ualikkut nalunaaqutaq sisamaniit sapaatiummat ulloqeqqata tungaanut nalunaarsorneqarput. Politiit naapertorlugit, angerlarsimaffinni eqqissiviilliornerit 32-t nalunarutigineqarput. Angerlarsimaffinni eqqissiviilliorfiusuni arfineq-pingasut meerartaqarput. Aamma imminut toqunnissamik sioorasaarutinut, aqqusinermi perulluliornernut, sioorasaarinernut allanullu suliat arlaqarput.”

4. Imigassaq aalakoornartortalik pillugu siunissami politikkissamut tunngaviit qulit

Inassuteqaatinut siunertaq pisariitsuullunilu annertuvoq: Kikkulluunniit imigassamit aalakoornartortalimmit siunissami ajoquserneqassanngillat.

Tamatuma saniatigut inassuteqaatit tunngavinnit qulinit tunngaveqarput, suleqatigiissitap aamma siunnersuisoqatigiit inuiaqatigiinnut immikkut naleqquttutut oqaasertalersorsimasaat. Tunngaviit ingerlatsiviit qitiusut aamma suliffeqarfiit akornanni ilisimasanit tunngaveqartoq tamanna isumaqarpoq, taakku tamarmik kikkulluunniit imigassamit aalakoornartortalimmit ajoquserneqarnatik inuiaqatigiinnni toqqissisimasuni meerartatta aamma inuusuttortatta pitsaanerusumik tunngavissaqarnissaannik pilersitsinissamut tapertaanissaminnik kissaateqartuullutik.

Taamaattumik imigassaq aalakoornartortalik pillugu ukiunut arlalinnut siunissami politikkissamut tunngaviit qulit taakku aallaaviusariaqarput.

1. Peqataatitsineq
Politikkit aamma suliniutit peqataatitsiffiussapput, aamma inunnik aamma sumiiffinni inuiaqatigiinik eqeersimaartumik tapertaassallutik, pingaartumik imigassamit aalakoornartortalimmit ajoqusiinernik inuunerminni massakkut atugaqarlutilluunniit siornatigut misigisaqarsimasunut. Peqatigiilluta pitsaasumik allangueqatigiissinnaavugut.

2. Attaveqaqatigiinneq aamma ammasumik periuseqarneq
Periusissiap ineriartortinneqarneranut aamma atuutilersinneqarnissaanut iliuutsit tamarmik peqataatitsiffiusumik aamma pissarsiarineqarsinnaasumik erseqqissumik aqqutissaasinnaasut tamaasa atorlugit avammut tusarliunneqassapput.

3. Suleqatigiinneq
Suliat tamarmik inuiaqatigiinnit aallaaveqarluartumik, aammalu attuumassutilinnik assigiinngitsunik peqataatitsiffiusumik tunngaveqarput, taakku tamarmik imigassamit aalakoornartortalimmit ajoqusernut saaffiginnissuteqarnissamik akisussaaffeqarlutik. Inuussutissarsiutinik ingerlataqartut imigassaq aalakoornartortalik pillugu siunissami politikkissamik suliaqarnermut ilaassanngillat, niuernikkut sunnersimaneqanngitsumik inuiaqatigiit peqqissusiat erseqqissumik tunngavigalugu politikkip ineriartortinneqarnera pissutigalugu, ilutigitilluguli imigassaq aalakoornartortalik pillugu siunissami politikkissamik atuutilersitsinissamut tunngatillugu suleqataallutik pingaarutillit.

4. Nakooqqutit aamma naleqartitat
Inuiaqatigiinni nakooqqutit aamma naleqartitat immikkut ittut aallaavigineqarput, tassunga ilanngullugit atugarissaarnerup ataatsimut isigalugu pitsanngortinnissaanut pinngortitap aamma kulturip atuuffii. Suliniutit naleqquttuunissaat qulakkeerniarlugu sumiiffinni nakooqqutit aamma

naleqartitat, suiaassuseq, ukiut aamma nunap ilaani sumiiffiit assigiinngissutaat isiginiarneqarput. Tunumiit kitaanut, aamma kujataaniit avannaanut kulturikkut assigiinngissutit akuersaarneqarlutillu ataqqineqarput.

5. Ilisimatusarnermit- aamma misilittakkanit tunngavik
Nammineq iluatsitat, soorluttaaq sumiiffini allani suleriaatsit iluatsittut isumassarsiorfigineqarnerisigut suliniutit ilisimatusarnikkut aamma misilittakkanit aallaavilimmik tunngaveqarput.

6. Imigassaq aalakoornartortalik aamma kingunerlutsitsinerit imminnut ataqatigiipput
Imigassamik aalakoornartortalimmik ajoqusiisumik atuineq kinguaariit akornanni kingunerluutinit, imminut toquttoqarneratigut annaasaqarnermit kiisalu meeraanermi misigisimasanit kingunerlutsitsisunit amerlasuutigut aallaaveqartarnerat akuersaarneqarli.

7. Meeqqap pisinnaatitaaffii
Inuit pisinnaatitaaffii, aamma meeqqat pisinnaatitaaffii qulakkeerneqarlutillu ilisimaneqarluassapput. Suliniutit tamarmik meeqqat aamma inuusuttut angerlarsimaffimminni, sumiiffinni inuiaqatigiinni aamma inuiaqatigiit ataatsimut isigalugit imigassamik aalakoornartortalimmik ajoqusiisumik atuinermit illersorneqarnissaannik qulakkeerinnittuussapput. Meeqqat namminneq pisinnaatitaaffimminnik ilisimasaqarnissaannik aamma atuinissaannik tapersersorneqassapput.

8. Oqaluttuarisaanermik paasinninneq
Imigassap aalakoornartortallip qanoq ililluni inuiaqatigiinnut ilaalersimanera, aamma kinaluunniit imigassamit aalakoornartortalimmit ajoquserneqarnani pitsaasumik inuuneqarsinnaasariaqartoq eqqumaffigineqassaaq.

9. Ilaqutariinnut qanittumik aamma siusinaartumik iliuuseqarneq
Pitsaaliuilluni suliat ilaqutariit tamarmik pitsaasumik siunissaqarnissaannik siuarsaataassapput, arlaannaalluunnit imigassamit aalakoornartortalimmit ajoquserneqassanani. Ilaqutariit imigassamut aalakoornartortalimmut tunngatillugu unammilligassaqareersut tapersersorneqassapput. Tamanna ingerlatsiviit tamarmik akornanni pissaaq. Meeqqap inuunerani ullut siulliit 1000-t pingaarnerpaajupput.

10. Ilisimasaqarneq pissaaneruvoq
Imigassap aalakoornartortallip ajoqusiisumik sunnitai pillugit ilisimasat inuiaqatigiinnit pissarsiarineqarsinnaanerunissaat akuersaarneqassaaq, imigassamik aalakoornartortalimmik atueriaatsip allanngortinnissaa angusinnaajumallugu. Innuttaasut imigassamik aalakoornartortalimmik atuineq pillugu paasissutissinneqarsimanermik tunngavilimmik aalajangernissaminnut periarfissaqassapput.

5. Suliniuteqarfissat aamma inassuteqaatit

Imigassaq aalakoornartortalik pillugu siunissami ukiunut arlalinnut politikkissaq suliniuteqarfissanit qitiusunit sisamanit, aamma taakkununnga ilaasumik inassuteqaatinit 17-init, tunngavilimmik nassuiarneqarnissaa inassutigineqarpoq.

Suliniuteqarfissaq 1: Ajoqusernerit pitsaaliorniarlugit imigassamik aalakoornartortalimmik nakkutilliineq annertunerusoq

Suliniuteqarfissami siullermi, aamma kialluunniit imigassamit aalakoornartortalimmit ajoquserneqarnani siunissaanik qulakkeerinniffiussamik alloriarfissaq pingaarnerpaaq tassaavoq, imigassap aalakoornartortallip assigiinngitsutigut pingasutigut inatsisiliuunneqarneratigut aaqqissuussamik pitsaaliuinerup nakussassarneqarnissaa:
a)Pissarsiarineqarsinnanera: Inassuteqaat 1-imiit 4-mut
b) Piseqqusaarineq: Inassuteqaat 5-i
c) Akia: Inassuteqaat 6-imiit 8-mut

Suliassaqarfiit taakku pingasut iliuuseqarfigineqarnissaat WHO-p inassutigivaa, atuinerup tamakkiisumik isigalugu annikillisinneqarnissaanut aamma imigassamit aalakoornartortalimmit pissuteqartumik ajoqusernissanik pitsaaliuinermut siunnerfilimmik uppernarsaatissaqarluarlutillu akilersinnaassuseqarmata.
Suliassaqarfinni taakkunani pingasuni suliniutit aammattaaq atuutilersitsinerup kingorna ukiualuit qaangiunnerini peqqinnissaqarfimmik, politiinik aamma isumaginninnerup iluani pinasuartumik artukkiinermik annikillisitseqataasinnaapput.

Inassuteqaat 1: Imigassamik aalakoornartortalimmik kisermaassineq pisortanit pigineqartoq eqqunneqarli

Inassuteqaat 1: Imigassamik aalakoornartortalimmik kisermaassineq pisortanit pigineqartoq, nakkutilliisoqarfimmit, inuiaqatigiit peqqissusiannik isiginniffiulluartumik nakkutigineqartoq eqqunneqarli. Atortulersuutitigut atortut, aamma KNI Pilersuisumi kiffartuussinerit pioreersut atorneqarlik, pisortallu kisiisa imigassamik aalakoornartortalimmik ukiut tallimat iluini tuniniaanissamik akisussaaffilerlugit tuniniaasunngortillugit allanngortillugu. Ukiut tallimat iluini ikaarsaarnermi niuertut namminersortut pioreersut imigassamik aalakoornartortalimmik tuniniaanerminnik ingerlatsiinnarnissaannik akuerineqassapput, imigassaq aalakoornartortalik nioqqutissanit allanit immikkoortillugu iliuuseqarnissamik atuutilersitsinissaq piumasaqaatigalugu.

Tunngavilersuut aamma sunniutissaatut naatsorsuutigineqartut
Imigassamik aalakoornartortalimmik kisermaassinermik pisortanit ingerlanneqartumik eqqussineq namminersorlutik niuertarfiutilinnut tunngatillugu iliuusiuvoq annertooq, kisianni

suliniuteqarfissanik arlalinnik periarfissaqalersitsilluni, maanna namminersorlutik niuertarfiutillit aqqutigalugit nioqquteqarsinnaanermik periarfissaq aqqutigalugu sunniuteqarluartumik malittarisassaliuussisinnaanermik periarfissagissaartiginngitsumik suliniuteqarfissanik arlalinnik periarfissaqalersitsilluni, inuiaqatigiit peqqissusiannik erseqqissumik salliutitsilluni pisortatigoortumik tamakkiisumik nakkuutilliinissaq siunertaammat. Kisermaassinermik eqqussineq peqqissaartumik misissueqqaarnermik, piumasaqaatinik aamma kinguneqaataasussanik qulaajaanermik, tunngaveqassaaq.

Imigassamik aalakoornartortalimmik pisortat kisermaassinerat tulliuttumi taaneqartut qulakkeerneqarnissaannut sunniuteqarnerpaassaaq:

- Inuit ataasiakkaat allanit sunnersimaneqanngitsumik avatangiisilimmi imigassamik aalakoornartortalimmik pisinissaminut kiffaanngissuseqarlutik toqqaasinnaassapput.
- Imigassamik aalakoornartortalimmik pisinissamut ukiutigut killiliussat atuutitinneqarnerat.
- Imigassaq aalakoornartortalik niuertarfinni nioqqutissanit allanit immikkoortinneqassasoq, taamalu ulluinnarni nioqqutissatut isigineqarnani.
- Tunisanit isertitat pisortanit pissarsiarineqassapput, taamaalillunilu pitsaaliuinermut aamma kingunerlutsitsinernik aamma imigassamik aalakoornartortalimmik ajornartorsiuteqarnermik katsorsaanernut atorneqarlutik.
- Imigassamik aalakoornartortalimmik tuniniaanermi inuiaqatigiit peqqissusiat tunngaviliisuussasoq.
- Tunisineq nalunaarsorneqarsinnaassasoq, aamma killilersuutinik atuutilersitsilluni. Taamaaliornikkut tuniniaaqqinnissaq siunertaralugu amerlasuunngorlugit pisinissaq pinngitsoortinneqarsinnaassalluni.
- Imigassamik aalakoornartortalimmik tuniniaanermik nakkutilliinissamut paasissutissat tutsuiginartut.
- Imigassamik aalakoornartortalimmik tuniniaanermik suliaqarnissamut sulisut sungiusarsimasut, kiisalu atuisunut paasissutissiineq.
- Innuttaasut peqqissusiat eqqarsaatigalugu ammasarfinnik killiliineq.
- Piseqqusaarinissamut aamma akikilliliilluni piseqqusaarinissamik inerteqquteqarnermik atuutsitsineq.

Imigassap aalakoornartortallip inuiaqatigiinni pissarsiarineqarsinnaaneranut nammineq aalajangersinnaanerup annertunerulersinnissaa qulakkeerniarlugu pisortat imigassamik aalakoornartortalimmik kisermaassinissaannik eqqussinissaat pisariaqarpoq, imigassamik aalakoornartortalimmik tunianiaaneq tamarmi pisortanit aqunneqarluni. Inuiaqatigiit peqqissusiannik siuarsaataasussamik imigassamik aalakoornartortalimmik pisortanit kisermaassineq niuerutigininnissamik soqutigisaqarnermut taarsiullugu niueriaatsimut atorneqartumut aallaaviusumik innuttaasut peqqissusiannik aamma atugarissaarnerannik qulakkeerinniffiussaaq. Imigassamik aalakoornartortalimik kisermaassineq inuiaqatigiit peqqissusiannut pingaarutilinnik iluaqutissartaqartoq uppernarsaatissaqarluarpoq.

Imigassamik aalakoornartortalimmik pisortat kisermaassinerat imigassamik aalakoornartortalimmik pisinissamik aamma atuinissamik aqutsinissamut periusiuvoq sunniuteqarluartoq, tamanna pisiniarfiit inissisimaffiisa aamma nioqquteqarfiit qanissusiat, ammasarfiit aamma ullut nioqquteqartarfiit killilerneri, imigassap aalakoornartortallip nioqqutissanit allanit immikkoortinneqarneri, kiisalu pisinissamut aamma sassaalliinissamut inatsisitigut ukiunik killissarititaasunik atuutsitsineq, imigassamik aalakoornartortalimmik piseqqusaarinnissamik inerteqquteqarneq aamma nioqquteqarnermik sunniuteqarluartumik nakkutilliineq aamma unioqqutitsilluni nioqquteqarnernik nungutitsineq aqqutigalugit imigassap aalakoornartortallip pissarsiarineqarsinnaaneranik toqqaannartumik killiliinissamut atortuummat. Imigassamik aalakoornartortalimmik pisortat kisermaassinerat aqqutigalugu niuertarfiit malittarisassaliuunneqarnissaat suliniuteqarfissami 1-imi inassuteqaatit sinnerinut pingaaruteqarpoq.

Imigassaq aalakoornartortalik Kalaallit Nunaanni saqqumisorujussuuvoq, aammalu amerlasuutigut ulluinnarni pisiassat akornannut inissinneqartarluni. Taamaattumik innuttaasut niuerniaraangamik imigassamit aalakoornartortalimmit sunnerneqarnissartik siunnerfilimmik pinaveersaartariaqarpaat. Imigassamilli aalakoornartortalimmik nioqquteqarneq nioqqutissanit allanit ingalassimatinnissaanik 2017-2018-imi eqqussisoqarallarpoq, inuiaqatigiinni imigassamik aalakoornartortalimmik atuinerup annikillisinneqarnissaanik aaqqissuussamik suliniutinut arlalinnut ilagitillugu. Piffissami tassani imigassamik aalakoornartortalimmik avataaniit eqqussuineq annikilleriarujussuartoq takuneqarpoq, aammalu pisortat kisermaassinerat assingusumik, imaluunniit annertunerusumik sunniuteqassasoq naatsorsuutigineqarluni. Atortulersuutitigut pissutsit, aamma KNI Pilersuisup kiffartuussinera atuutereersut pisortat imigassamik aalakoornartortalimmik tamakkiisumik kisermaassilernissaannut toqqammaviusinnaalluarput.

Figur 1. Tilførsel af ren alkohol, i 1.000 liter

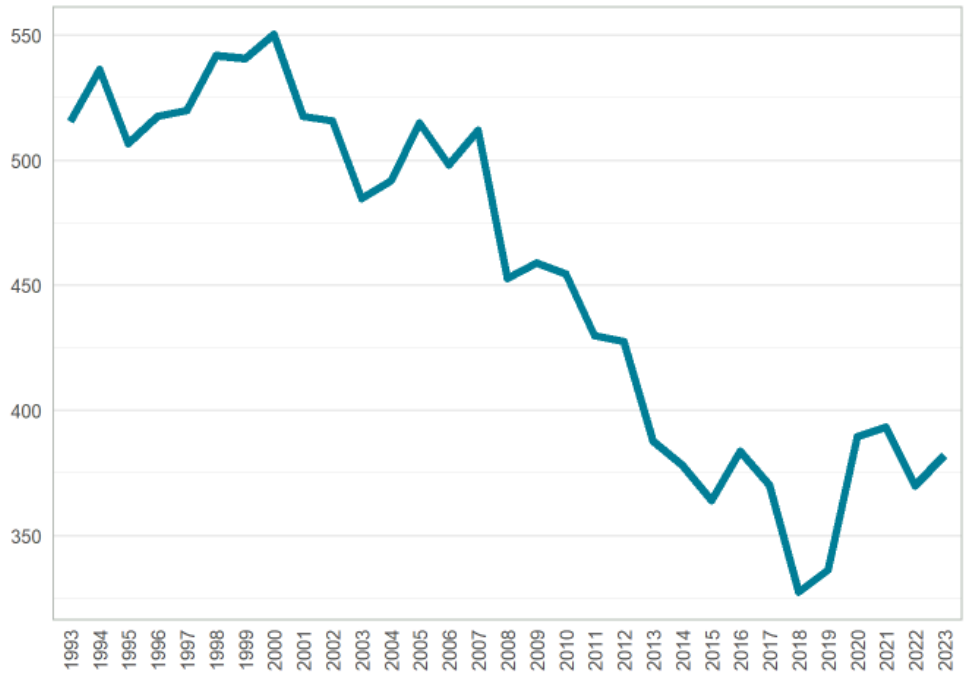

Kilde: Grønlands Statistik, https://bank.stat.gl/ALDALK1

Kalaallit Nunaat 2017-2018.imi imigassaq aalakoornartortalik pillugu politikkeqarpoq, ilaatigut imigassap aalakoornartortallip niuertarfinni nioqqutissanit allanit ingalassimatineqarnissaanik piumasaqaatitalimmik, aamma imigassap aalakoornartortallip piseqqusaarutigineqarnissaanik inerteqquteqarfiusumik. Piffissami tassani inatsisip atuuffiani imigassap aalakoornartortallip avataaniit eqqunneqartarnera annikilleriaateqartoq takuneqarpoq. Inatsisip paatsuugassaanngitsumik sunniuteqarneranut uppernarsaataanngilaq, kisianni sunniuteqarsimasoq ilimanaateqarpoq.

Inassuteqaat 2: Kommunini tamani suliassaqarfimmik ilisimasalinnik akuersissutinik tunniussinissamik aalajangiisartunik pilersitsisoqarli

Inassuteqaat 2: Kommunini tamani suliassaqarfimmik ilisimasalinnik akuersissutinik tunniussinissamik aalajangiisartunik pilersitsisoqarli. Imigassamik aalakoornartortalimmik nioqquteqarsinnaanermut akuersissummik qinnuteqaat suliassaqarfimmi ilisimasaqarlutik akuersissutinik tunniussinissamik aalajangiisartunut tunniunneqassaaq, taakku sumiiffini atukkat aallaavigalugit imigassamik aalakoornartortalimmik nioqquteqarsinnaanermut akuersinissamik suliani aalajangiisassallutik. Imigassamik aalakoornartortalimmik nioqquteqarsinnaanermut akuersissummik qinnuteqaammut imigassamut aalakoornartortalimmut politikki ilanngunneqassaaq. Imigassamik aalakoornartortalimmik ataasiartumik sassaalliinissamut qinnuteqaat akisussaassulimmik sassaalliinissamut, aamma aaqqissuussap ingerlanneqarnissaanut pilersaarummik ilaqartinneqassaaq. Imigassamik aalakoornartortalimmik nioqquteqarsinnaanermut akuersissutit ukiunut pingasunut tunniunneqartassaaq. Akuersissummik tunniussinissamik aalajangiisartut akuersissummik, piffissami sivikinnerusumi atuuttussamik, tunniussisinnaapput, tassunga ilanngullugu niuertarfinnut ukiup ilaannaani ammasartunut.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Imigassamik aalakoornartortalimmik tuniniaanissamut akuersissutit maannakkut kommunini kommunalbestyrelsenit tunniunneqartarpoq. Akuersissutit ukiut pingasukkaarlugit tunniunneqartarput. Akuersissutit akuersissutinik pigisalinnit arsaarinnissutaasarnerta akuttusuumik pisarpoq. Innuttaasut peqqissuunissaat salliutillugu suliassaqarfimmik ilisimasalittut akuersissutinik tunniussinissamik aalajangiisartunik pilersitsinikkut sumiiffinni pissutsit aallaavigalugit pitsaaliuinerup, aamma sapinngisamik torersuutitsinissap eqqarsaatigineqarnissaat qulakkeerneqassaaq. Akuersissutinik tunniussinissamik aalajangiisartut suli aalajangersimasunik eqqarsaatigisaqarsinnaapput, ilaatigut inissisimaffik, kiisalu nioqquteqarnermut- aamma sassaalliinermut piffissaliussat, aamma sumiiffinni neriniartarfeqarnikkut qanoq kissaateqartoqarnersoq, aamma imigassamik aalakoornartortalimmik sassaalliisarnerit avatangiisii qanoq ittuussanersut pillugit kissaatigineqartunut tunngasut. Erseqqissaatigineqassaaq nunanit allanit ilisimatusarnikkut paasisanit aamma misilittakkanit aallaavilimmik suliassaqarfimmik ilisimasalinnik akuersissutinik tunniussinissamik aalajangiisartunut inuussutissarsiornikkut sulialinnik ilaasortaqarnissaq WHO-mit inassutigineqanngimmat.
Kommunini tamani kommunalbestyrelsit suliassaqarfimmik ilisimasalinnik akuersissutinik tunniussinissamik aalajangiisartunik pilersitsissapput, ukuninnga inuttalimmik:

- Ilaasortat marluk, kommunalbestyrelsimut ilaasortat akornanni toqqarneqartut
- Ilaasortaq ataaseq, politiinut ilaasoq, Kalaallit Nunaata Politiivinit toqqarneqartoq
- Nioqquteqarfinnit ilaasortaq ataaseq, Sulisitsisunit toqqarneqartoq (Imigassamik aalakoornartortalimmik pisortat kisermaassinerat ingerlanneqalerpat tassannga ilaasortamik ataatsimik taanna taarserneqassaaq.)
- Akunnittarfinnit- aamma neriniartarfinnit, kiisalu takornarialerinermik suliaqartunit ilaasortaq ataaseq, Sulisitsisunit toqqarneqartoq
- Kommunimi isumaginninnermut tunngasunik sulialik ilaasortaq ataaseq, kommunimi ingerlatsivimmit toqqarneqartoq
- Kommunimi pitsaaliuinermut tunngasunik suliaqartoq ilaasortaq ataaseq, kommunimi ingerlatsivimmit toqqarneqartoq
- Peqqinnissaqarfimmit ilaasortaq ataaseq, Nunap immikkoortuani aqutsisunit toqqarneqartoq

Inassuteqaat 3: Imigassamik aalakoornartortalimmik tuniniaanermut aamma sassaalliinermut piffissat killilerneqarlik

Inassuteqaat 3: Imigassanik aalakoornartortalinnik tamanik tuniniaanerit, tulliuttumi taaneqartut, erngertumik killilerneqarlik:

- **Nioqquteqarfiit: Imigassamik aalakoornartortalimmik tuniniaaneq pisinnaavoq ataasinngornermiit tallimanngornermut nal. 10.00-miit 20.00-mut.**
- **Imigassanik aalakoornartortalinnik arfininngornermi, sapaammi aamma nalliuttuni tuniniaasoqassanngilaq.**

- **Sassaalliisarfiit: Kommunini suliassaqarfimmik ilisimasallit akuersissutinik tunniussinissamik aalajangiisartut (tak. Inassuteqaat 2) naliliinerat tunngavigalugu sassaalliinissamut piffissaliussat killilerneqarlik, aamma angerlarsimaffinni nakuusernernut, eqqissiviillliornernut aamma kinguaassiuutitigut innarliinernut sunniutai qanimut nakkutigalugit.**

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Pissarsiarineqarsinnaanerata malittarisassaliuunneqarneratigut anguniarneqartoq tassaavoq, imigassamut aalakoornartortalimmut tunngatillugu nammineq aalajangiinissamik siuarsaataasumik sunnerneqanngitsumik avatangiiseqarnissap pilersinnissaa, taamaalilluni imigassamik aalakoornartortalimmik pisineq ilisimaarinnilluni aamma iliuuseqarnikkut toqqaanerussalluni. Imigassaq aalakoornartortalik nioqqutissatut nalinginnaasutut, imaluunniit pissusissamisoortumik ulluinnarni inuunermut ilaasutut meeqqanit aamma inuusuttunit isigineqannginnissaa qulakkiissavarput.

Tuniniaanermut- aamma sassaalliinermut piffissaliussat killilerneri aqqutigalugit imigassap aalakoornartortallip timitalerlugu pissarsiarineqarsinnaanerata killilerneqarnera WHO'-p Best Buy-politikkiisa ilaannik takutitsivoq, imigassamit aalakoornartortalimmit ajoqusernerit akilersinnaasumik annikillisillugit, aamma inuiaqatigiit akornanni atuineq aamma annertuumik atuineq annikillisissinnaallugu. Inuusuttut akornanni tamanna sunniuteqarluartarpoq.

Pisut imigassamut aalakoornartortalimmut attuumassutilit politiit ullumikkut sulinerannut annertuumik ilaapput. Pisut sapaatip akunnera naallugu nalunaarutigineqartut katinneranni affai sinnerlugit tallimanngornerup unnukkuaniit sapaammi ullaap tungaanut pisarput. Aalakoorniutigalugu imigassamik aalakoornartortalimmik imertarneq amerlanertigut sapaatip akunnerata naanerani, aamma pingaartumik akileraarutinit utertoorutinik, imaluunniit feriepengenik tunniussisoqarnerani, aamma unnukkut kingusissukkut pisarmata aalakoorniutigalugu imigassamik aalakoornartortalimmik imernissaq aamma tamanna pissutigalugu ajoqusernerit ikilisinniarlugit piffissani taakkunani pissarsisinnaanerup killilerneqarnissaa pisariaqarpoq. Tamatuma saniatigut nakuusernerit, eqqissiviillliornerit aamma kinguassiuutitigut innarliinerit pisartut amerlanerit angerlarsimaffinni pisarput, politiillu naapertorlugit tamanna angerlarsimaffinni nuannannernut atatillugu pikkajuttarluni - pingaartumik saassaalliisarfiit matoreernerisa kingorna. Taamaattumik sassaalliisarnernut piffissaliussat allanngortinneqarpata pinerluttuliortarnerit qanimut nakkutigineqarnissaat pingaaruteqarpoq.

WHO-p maluginiarsimavaa, sassaalliisarnernik killiliineq pillugu nunani allani ilisimatusarnikkut paasisat aamma misilittakkat takutikkaat sassaalliisarnermik killiliineq angerlarsimaffinni kissaatigineqanngitsumik pisartut, soorlu angerlarsimaffimmi nakuusernerit, angerlarsimaffimmi eqqissiviillliortitsinerit aamma kinguaassiuutitigut innarliisarnerit pisarnerannik annertunerulersitsineq ajortoq. Akerlianik ilisimatusarnikkut paasisat ilimanarsisippaat, sassaalliisarnermut piffissat Kalaallit Nunaanni iluaqutaasumik suli killileqqinneqarsinnaasut, tallimanngornermi aamma arfininngornermi nal. 01-ip tungaanut. Ilutigitillugu Kalaallit Nunaanni

sassaalliisarnernik killiliinernik uppernarsaaserluakkanik suli ingerlatsisoqarsimannginnera WHO-mit akuersaarneqarpoq, kisiannili oqaluttuatigut uppernarsaatissat nassaassaapput, sassaalliisarnermut piffissaliussat sivikillisinneqarnerini kissaatigineqanngitsumik pisartut amerleriaateqartarnerannik tikkuussisunik. Tamanna tunngavigalugu WHO-mit inassutigineqarpoq, sassaalliisarnermik sivikinnerulersitsineq tallimanngornermi aamma arfininngornermi nal. 01-ip tungaanut sumiiffinni misilerarneqassasoq. Misileraanerup nalaani angerlarsimaffinni nakuusertarnernut, angerlarsimaffinni eqqissiviilliortitsisarnernut aamma kinguaassiuutitigut innarliisarnernut sunniutai qanimut malinnaaffigeqqissaarneqartariaqarput, tamatumalu kingorna misileraanermi inerniliussat tunngavigalugit sassaalliisarnermik ammatitsinermut piffissaliussanut nuna tamakkerlugu politikki eqqarsaatigeqqinneqartariaqarluni.

Tuniniaanerit ulluinnarni pisartussatut, aamma sassaalliiffiusartunut piffissaliussat killilerneqarneri WHO naapertorlugu imigassamut aalakoornartortalimmut attuumassutilimmik pisartut amerlassusiat erngerlutik ikilisinneqassapput, soorlu nakuusernerit aamma kinguaassiuutitigut innarliisarnerit, aamma taamaalilluni sapaatit akunnerisa naanerini imigassamik aalakoornartortalimmik annertuumik imersimanerit pissutigalugit politiit, peqqinnissaqarfiup aamma isumaginninnermik suliallit suliassarpassuaqalersarnerat annikillisillugu. Killilersuinerit aammattaaq angerlarsimaffinni eqqissiviilliortitsisarnernik, amerlasuutigut meeqqanik akuutitsiffiusartut, amerlassusiannik killiliissaaq. Imminut toqorialuarnerit pisarnerannik aamma ikilisitsissaaq, tamatumani imigassaq aalakoornartortalik aallarniutaasarluni, tamannalu pingaartumik inuusuttut akornanni pisarluni.

Politiinut nalunaarutiginninnerit, imigassamut aalakoornartortalimmut attuumassutilimmik pisartut amerlanerit sapaatit akunnerisa naanerini tallimanngornermi unnukkumiit sapaammi ullaakkumut pisarput.

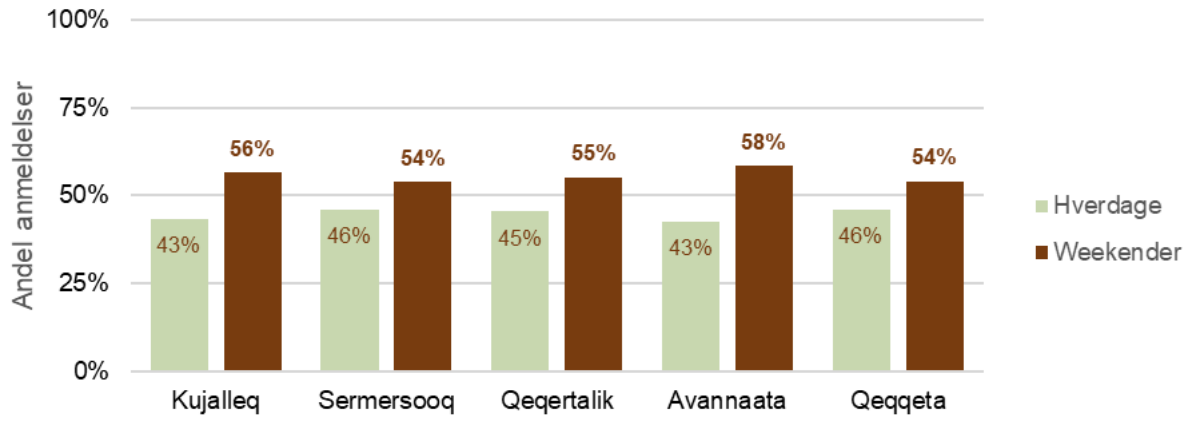

Kilde: Data fra Grønlands Politi: Anmeldelser af husspektakler, selvmordstrusler, og -forsøg samt vold i januar og august måned. Procentsatser angiver den gennemsnitlige andel anmeldelser i årene 2021-2023. N: Kujalleq: 636, Sermersooq: 2469, Qeqertalik: 476, Avannaata: 813, Qeqqata: 687

Imigassaq aalakoornartortalik pillugu CORONA-p nalaani sunik ilikkagaqarpugut?
Imerniartarfiit 2021-mi januaarimi matoqqapput, Covid-19-i pissutigalugu ulloq 12/1-imiit 24/1-imut killilersuisoqarnera pissutigalugu. Piffissami tassani kommunini tamani angerlarsimaffinni meerartalinni eqqissiviilliortitsinerit ikinnerupput, ukiup tulliani januaarimi piffissamut taassumunnga sanilliullugu. Misilittakkat taakku tunngavigalugit naatsorsuutigisinnaavarput, tuniniaanerup ulluinnarni pisartussatut, aamma tallimanngornermi arfininngornermilu sassaalliisarnermut piffissaliussat sivikillineqarnerisigut angerlarsimaffinni meerartalinni eqqissiviilliortitsisarnerit ikinnerulissasut.

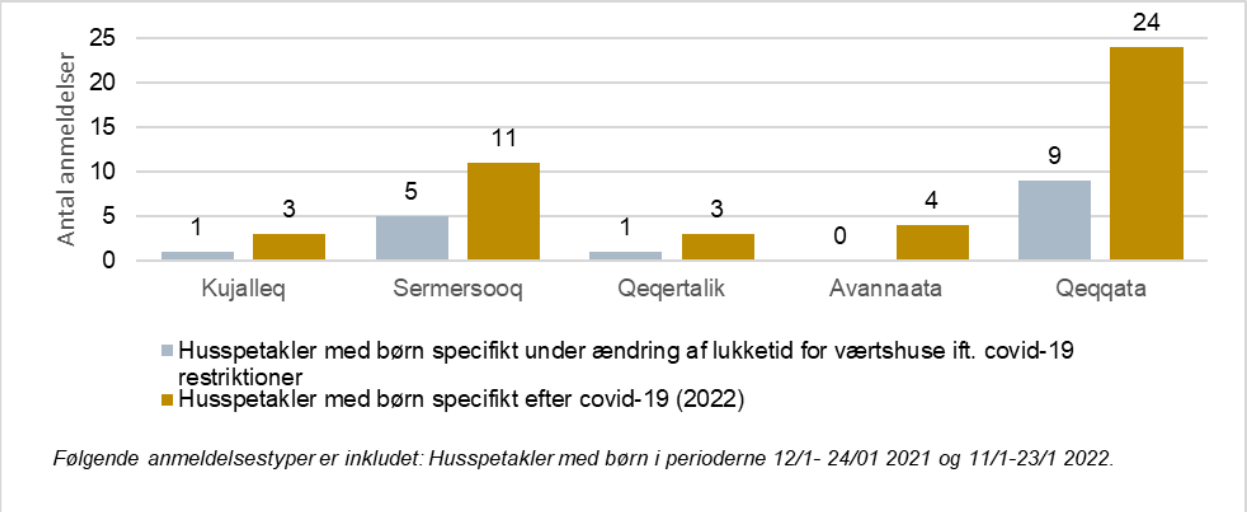

Inassuteqaat 4: Ukiunik killiliineq 21-nik ukiulinnut qaffanneqarli, taannalu atuutitillugu

Inassuteqaat 4: Imigassamik aalakoornartortalimmik tuniniaanermi aamma sassaalliinermi ukiunut killiliussaq 21-nik ukiulinnut qaffanneqarli. Inatsisip atuutitinneqarnissaa isumagineqassaaq.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Inuusuttut imigassamik aalakoornartortalimmik misileqqaarnerisa qanga pinera qanoq annertutigisumik, aamma qanoq akulikitsigisumik imigassamik aalakoornartortalimmik imertarnerannut pingaaruteqarpoq. Inuusuttut imigassamik aalakoornartortalimmik atuillutik aallartinnerat kingusinnerutillugu atuinerisa naammaannartuunissaa aamma aalakoorniutigalugu pinissaata annikinnerunissaa ilimanaateqarnerussaaq.

Inuusuttut amerlasuut imigassaq aalakoornartortalik inooqatigiinnikkut sammisaqarnernut aamma timersornikkut pisunut ilaanissaa nalinginnaasutut isigivaat. Ataatsimoortunit tatineqarneq, aamma akoorusunneq imigassamik aalakoornartortalimmik imernissaminnik aalajangernerannut sunniuteqartarpoq, aamma imigassamik aalakoornartortalimmik perusunngikkaanni isigineqaatitut misigisarlugu.

Inuusuttut ilinniarfiinit oqaluttuarineqarpoq, kiserliorneq, angerlarserneq aamma ilinniarnikkut assoroortitaaneq inuusuttut ilaasa imigassamik aalakoornartortalimmik atuisarnerannut psissutaasartoq. Sammisassanik aamma ornigassanik allanik amigaateqarneq inuusuttut aliasullutik misigigaangamik imigassamut aalakoornartortalimmut aamma ikiaroornartunut saattarnerannut pissutaaqataasut inuusuttut oqaluttuarput.

Inuusuttut imigassamik aalakoornartortalimmik atuinerisa annikillisinneqarnissaanut akisussaaffik inuusuttuni namminerni kisimi issanngilaq. Inuusuttut inuiaqatigiinni imigassamik aalakoornartortalimmik sunnersimaneqanngitsumik peroriartornissaat qulakkiissavarput, imigassamik aalakoornartortalimmik misileeqqaarnerat ataatsimoortunit tatineqarnermit, inooqataanikkut ileqqunit imaluunniit nioqquteqarnerup pissaaneqarneranik pissuteqassanani. Inuusuttut imigassamik aalakoornartortalimmik atuinissaminnik nammineerlutik toqqaasinnaassagunik nioqquteqarnermut aamma sassaalliinermut tunngavissat allanngortinneqartariaqarput, taamaalillutik sunniinertaqannginnerussallutik.

Taamaattumik pisisinnaanermut aamma sassaalliisinnaanermut ukiutigut killiliussaq 21-nik ukiulinnut qaffanneqartariaqarpoq, aamma ukiutigut killiliussap taassuma eqquutitinneqarnissaanik akisussaaffik nioqquteqartunut aamma sassaalliisartunut tunniunneqarnera annertunerusariaqarluni. Ukiutigut killiliussanik eqqortitsinnginneq kinguneqartitsinissamik periarfissaqartariaqarpoq.

Ukiutigut 21-nik ukiulinnut killiliineq sunniuteqarluartumik atuutitinneqartoq meeqqat atuarfianni atuartut angajulliit akornanni imigassamik aalakoornartortalimmik atuinissamik pitsaaliuissutaasinnaavoq, aamma inuusuttut akornanni aalakoorniutigalugu imigassamik aalakoornartortalimmik imertarnermik annikillisitsisinnaalluni, taakku imigassamik aalakoornartortalimmik misileeqqaarnissaasa kinguarsarneqarneratigut, aamma inuusuttuaraanerminni illoqarfimmi aamma inuusuttut ilinniarfiini aalakoortunik takusassaqanngivinnerisigut. Ukiutigut 21-nik ukiulinnut killiliineq ilaatigut USA-mi atorneqartoq ilisimaneqarpoq.

Imigassamik aalakoornartortalimmik atuineq meeqqat aamma inuusuttut akornanni siammasippoq. 9.-10.klassini atuartut 37%-ii aalakoorlutik misiliinikuupput. 9.-10. klassini atuartunit tamanit tallimaasa 22%-ii imigassamik aalakoornartortalimmik ulluni kingullerni 30-ni imersimapput. Arnat inuusuttut 55%-ii aamma angutit inuusuttut 15-iniit 19-inik ukiullit 38%-ii imigassamik aalakoornartortalimmik ajornartorsiuteqaratarsinnaapput. Arnat inuusuttut 27%-ii aamma angutit inuusuttut 15-iniit 19-inik ukiullit 32%-ii aalakoorniutigalugu imigassamik aalakoornartortalimmik qaammammut atasiarlutik, imaluunniit akulikinnerusumik imertarput.

Inassuteqaat 5: Piseqqusaaruteqarnissamik inerteqquteqarneq eqqunneqarli

Inassuteqaat 5: Piseqqusaaruteqarnissamik inerteqquteqarneq eqqunneqarli. Inassuteqaat imigassamik aalakoornartortalimmik ussassaaruteqarnissamik,

allagartalersuinissamik allatulluunniit takoqqusaaruteqarnissamik inerteqquteqarnermik nassataqarpoq. Inerteqquteqarneq atuisup imigassamut aalakoornartortalimmut paarlaassinaasaanik nalunaaqutsiinermik, ilisarnaasiinermik imaluunniit allatut ilisarniisinermik taarsiullugu sanioqqutaarneqassanngilaq. Imigassanik aalakoornartortalinnik akeqanngitsumik agguaassineq inerteqqutaavoq. Piseqqusaaruteqarnissamut inerteqquteqarnermi nunani allani tusagassiuutit ilanngunneqanngillat. Ilutigitillugu qulakkeerneqassaaq, piseqqusaaruteqarnissamik inerteqquteqarnerup malinneqarnerata nakkutigineqarnissaa, unioqqutitsisoqarnerani erseqqissumik aamma sukkasuumik kinguneqartitsisarnikkut. Inerteqquteqarnermi aamma nakkutilliinermi onlinekkut piseqqusaarutit ilaatinneqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Imigassamik aalakoornartortalimmik nittarsaassinerit pingaarumik inuusuttut imigassamik aalakoornartortalimmik imernissaannik sunnertarpai, tamanna inuusuttut imigassamik aalakoornartortalimmik misileeqqaarnissaannut sunniuteqartarpoq, aamma inuusuttut akornanni imigassamik aalakoornartortalimmik aallerinaatilimmik imeriaaseqarnissamut siuarsaataasarluni. Taamaattumik imigassamik aalakoornartortalimmik piseqqusaaruteqarnissamik inerteqquteqarneq imigassamut aalakoornartortalimmut tunngatillugu sunnersimaneqanngitsumik tunngavissanik qulakkeerinninnisamut alloriarneruvoq pingaarutilik - pingaartumik inuusuttunut tunngatillugu. Inassuteqaammi Inuup imigassamik aalakoornartortalimmik pisinissaminik imernissaminillu pisinnaatitaaffeqarlunilu kiffaanngissuseqarnera peerneqassasoq inassuteqaammi siunertarineqanngilaq, akerlianilli toqqaanerup taassuma takoqqusaarutinit sunnerneqarluni pinnginnissaa qulakkeerniarneqarluni.

Imigassap aalakoornartortallip piseqqusaarutigineqartarnera pissutigalugu imigassaq aalakoornartortalik ulluinnarni tamanut saqqumisorujussuuvoq, aamma meeqqanut inuusuttunullu. Imigassamik aalakoornartortalimmik piseqqusaaruteqarnissamik inerteqquteqarneq innuttaasut tamarmik, pingaartumilli meeqqat aamma inuusuttut ussaassaarutinit sunnerneqarnissaannik killilliinissamut periusiuvoq akilersinnaassusilik.

Inerteqqummik tamatuminnga eqqussineq aamma atuutsitsineq peqqissutsimut tunngatillugu iluaqutaasumik, aamma meeqqat inuusuttullu, inuit imigassamik aalakoornartortalimmik imerneq ajortut, kiisalu innuttaasut ikiorneqarnissaminnik pisariaqartitsisinnaasut maanna imigassamik aalakoornartortalimmik piseqqusaaruteqarnermit sunnerneqarnissaminnut immikkut aarlerinaatillit illersorneqarnerannik kinguneqassaaq. Taamaattumik imigassamik aalakoornartortalimmik inuiaqatigiinni pisinermut aamma atuinermut tunngatillugu tunngavissat sunniuteqannginnissaannik sulinissaq pingaaruteqarpoq. Inerteqquteqarnerup eqqunneqarneratigut imigassaq aalakoornartortalik innuttaasunut tamanut ulluinnarni saqquminnginnerulissaaq.

Kalaallit Nunaat 2017-2018-imi imigassamut aalakoornartortalimmut inatsiseqarpoq, imigassap aalakoornartortallip pisiniarfinni pisiassanit allanit ingalassimatinneqarnissaannik piumasaqaatitalimmik, aamma imigassap aalakoornartortallip piseqqusaarutigineqarnissaanik

inerteqquteqarnermik ilalimmik. Piffissami tassani, inatsisip atuunnerani, imigassamik aalakoornartortalimmik avataaniit eqqussuinerup annikilleriaateqarnera takuneqarpoq. Pissarsiarineqarsinnaanerata allannguiffigineqarnera ataatsimut isigalugu atuinermut sukkasuumik sunniuteqassasoq assigaa. Imigassamilli aalakoornartortalimmik avataaniit eqqussuinermut tunngatillugu pissutsit assigiinngitsut apeqqutaaqataassapput.

Innuttaasut imigassamik aalakoornartortalimmik annertuumik atuisut amerlanersaat atuinerminnik annikillisitserusupput - pingaartumik arnat

Piseqqusaarinermik inerteqquteqarneq inassuteqaatit sinneri peqatigalugit innuttaasunut atuinerminnik annikillisitserusuttunut ikiuutaassapput, imigassap aalakoornartortallip inuiaqatigiinni sunniuteqannginnissaanik tunngavissanik qulakkeerinninnikkut.

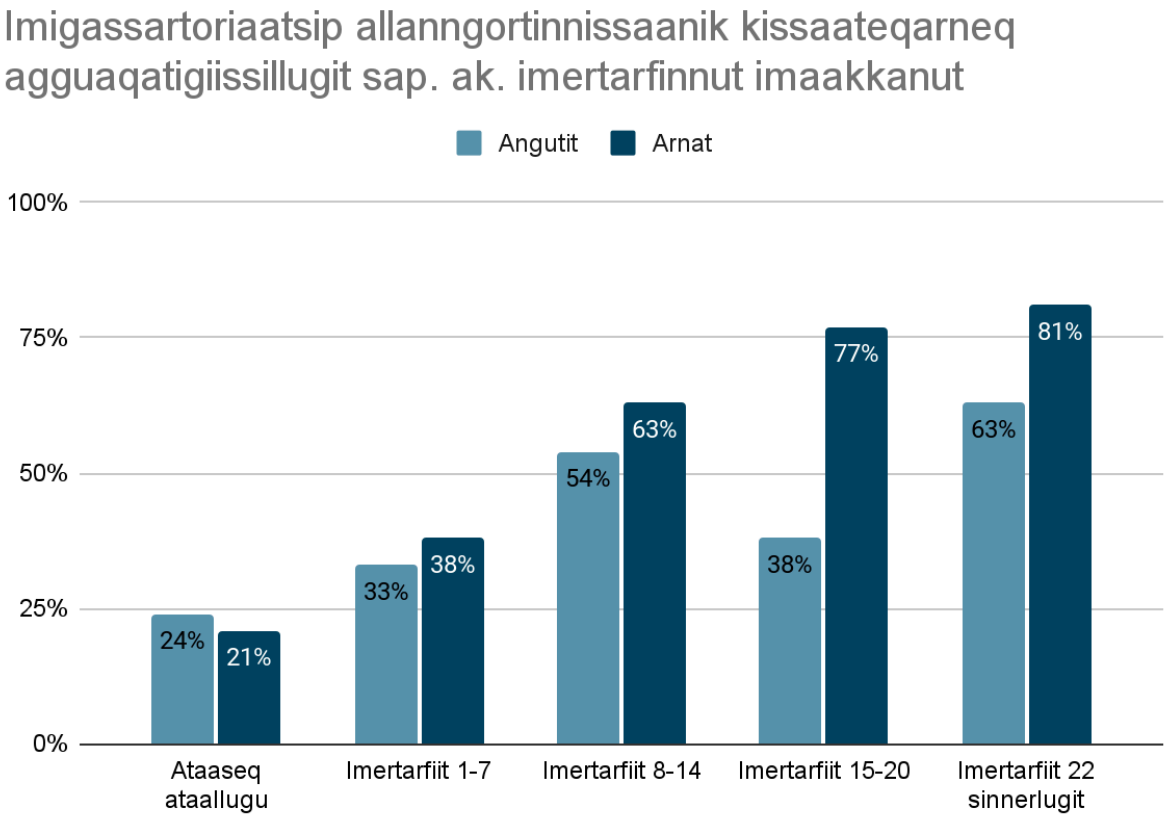

Inuusuttut 15+-inik ukiullit akornanni 2018-imi-19-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=1232.

Inassuteqaatit akinik aallussiffiusut

Akinut tunngatillugu inassuteqaatit assigiinngitsut pingasut ataani saqqummiunneqarput. Imigassamik aalakoornartortalimmik atuinerup annikillisinnissaanut akitigut akuliuffiginninnerit akilersinnaanerpaatut WHO-mit isigineqarput. Kalaallit Nunaanni inuuniarnikkut atukkat qaffasereerput, taamaattumillu aamma akinik allannguinerit suulluunniit qanimut nakkutigineqassapput, ilaqutariinni inuuniarnikkut atukkat ajornerulinnginnissaat qulakkeerniarlugu. Inersimasut nerisassanut aamma atisassanut taarsiullugu imigassamik aalakoornartortalimmik pisineranni meeqqat atugaat eqqumaffigineqassapput.

Inassuteqaat 6: Akikinnerpaaffiliinissaq siunertaralugu akinik misissuineq

Inassuteqaat 6: Imigassanik aalakoornartortalinnik tamanik akikinnerpaaffiliinissaq siunertaralugu sassaalliiffiusartunit aamma nioqquteqartartunit tuniniarneqartunut tamanut tunngatillugu akinik misissuineq ingerlanneqarli. Tamatuma kingorna Kalaallit Nunaanni maannakkut akit agguaqatigiissinnerat, aamma nunani tamalaani atorneqarsinnaasut naapertorlugit imigassamut aalakoornartortalimmut ataatsimut akikinnerpaaffiliineq aalajangersarlugu.

Imigassamut aalakoornartortalimut ataatsimut akikinnerpaaffiliineq isumaqarpoq, imigassamut aalakoornartortalimmut ataatsimut akikinnerpaaffiliinermik aalajangersaasoqarsimasoq. Tamanna isumaqarpoq, imigassaq aalakoornartortalik sunaluunniit akikinnerpaaffigitinneqartumit akikinnerusumik tuniniarneqarsinnaanngitsoq, taamaattumillu akikitsuararsuarmik tuniniaanissaq pisinnaanani, assersuutigalugu pingasut marluttut akilerlugit pisiaralugit, imaluunniit Happy Hour. Ullumikkut nioqquteqartarfinni- aamma sassaalliisarfinni akikilliliisarnerit annertuumik atorneqartarput, inuusuttut aamma inuit annertuumik atuilernissaminnut aarlerinaatillit immikkut sunnertiffigisinnaasaannik.

Inassuteqaat 7: Akinik nakkutilliineq

Inassuteqaat 7: Nioqqutissanut allanut sanilliullugu imigassap aalakoornartortallip Kalaallit Nunaanni akii eqeersimaartumik nakkutigineqarlik (tassa imaappoq, ataatsimut isigalugu atuisunut akinik nalileeriaaseq aamma tupat) aamma akit akitsuutillu nalimmassarlugit, imigassap aalakoornartortallip nioqqutissiatut nioqqutissanut allanut sanilliullugu piffissap sivisunerusup ingerlanerani akikinnerulinnginnissaa qulakkeerniarlugu.

Inassuteqaat 8: Akitsuutinik ukiumoortumik nalimmassaaneq

Inassuteqaat 8: Imigassamut aalakoornartortalimmut akitsuutit, aningaasat naleerukkiartornerat tunngavigalugu ukiumoortumik nalimmassarneqartarnissaat atuutilersinneqarli, akitsuutit nalingi attatiinnarniarlugit. Akitsuummut massakkut atuuttumut akigititaq ataasiartumik qaffanneqarli, imigassamut aalakoornartortalimmut

akitsuummik kingullermik 2019-imi nalimmassaneq killigalugu aningaasat naleerukkiartornerat eqqarsaatigalugu.

Erseqqissaatigineqassaaq, nunap karsiata imigassamut aalakoornartortalimmut akitsuutinit iluanaarutaasa ilaat pisortat imigassamik aalakoornartortalimmik kisermaassinermik ingerlatsinerannut, peqqissutsimik siuarsaanermut aamma pitsaaliuinermut atorneqarnissaannik aalajangersaanissaq WHO-mit inassutigineqarmat. Maannakkuugallartorli tamanna Kalaallit Nunaanni aningaasatigut missingersuusiortarnermut inatsisip aaqqissuunneranut tunngaviusumik tunngavinnut akerliuvoq.

Inassuteqaatinut 6-8-mut tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Nunat tamalaat akornanni ilisimatusarnikkut paasisat takutippaat, inuunerup agguaqatigiissillugu sivitsorsarnissaanut akinut- aamma akileraarusersuinermut periusissiat sunniuteqarluartartut. Imigassamik aalakoornartortalimmik atuinerup annikillisinneqarnera imigassamik aalakoornartortalimmik pissuteqartumik ajoqusertarnerit arlalissuit annikillisinneqarnerannik kinguneqassaaq, tassunga ilanngullugit nakuusernerit, aqqusinermi angallannikkut ajutoornerit, pinerluttuliornerit, imigassamut aalakoornartortalimmut atatillugu, aamma ataatsimut isigalugu toqusarnerit annikillissallutik. Akitigut akuliuffiginninnerit, akitsuutigut naalagaaffimmut isertitanik annertunerulersitsisut "Best Buy"-akuliuffiginninnertut WHO-mit paasineqarput, akuliuffiginnineq ilaatigut akilersinnaallunilu ingerlanneqarsinnaasoq. Imigassamut aalakoornartortalimmut akit qaffasinnerusut inuusuttut imigassamik aalakoornartortalimmik misileeqqaarnissaannut kinguarsaataasarpoq, aamma ataatsimut isigalugu inuiaqatigiinni tamani atuineq aamma annertuumik atuineq annikillisittarlugu.

Akiitsuusisarnerup qaffassisussia aningaasat naleerukkiartornerat tunngavigalugu ukiumoortumik massakkut nutarneqarneq ajorput, tamannalu aaqqissuussamik pitsaaliuinerup piffissap sivisunerusup ingerlanerani sunniuteqarneranik annikillisitsisarpoq. Aamma nioqqutissanut allanut sanilliullugu imigassap aalakoornartortallip akia apeqqutaatinneqarneq ajorpoq. Assersuutigalugu imigassaq aalakoornartortalik tupamut sanilliullugu akikinneerarsuuvoq. Tamanna takussutissiami ataaniittumi takuneqarsinnaavoq. Tassani aamma takuneqarsinnaavoq, nerisassat akii nioqqutissanut allanut sanilliullugit qaffasissut.

Inuuniarnikkut atukkanik qanimut nakkutilliineq Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, kiisalu Innuttaasut peqqissusianik misissuineq, Peqqissutsimik Naalakkersuisoqarfimmit ukiut sisamat missaat qaangiukkaangata ingerlanneqartartoq, kiisalu HBSC Greenland, meeqqat atuartut akornanni ukiut marlukkaarlugit ingerlanneqartartoq ilaatigut aqqutigalugit pisinnaavoq.

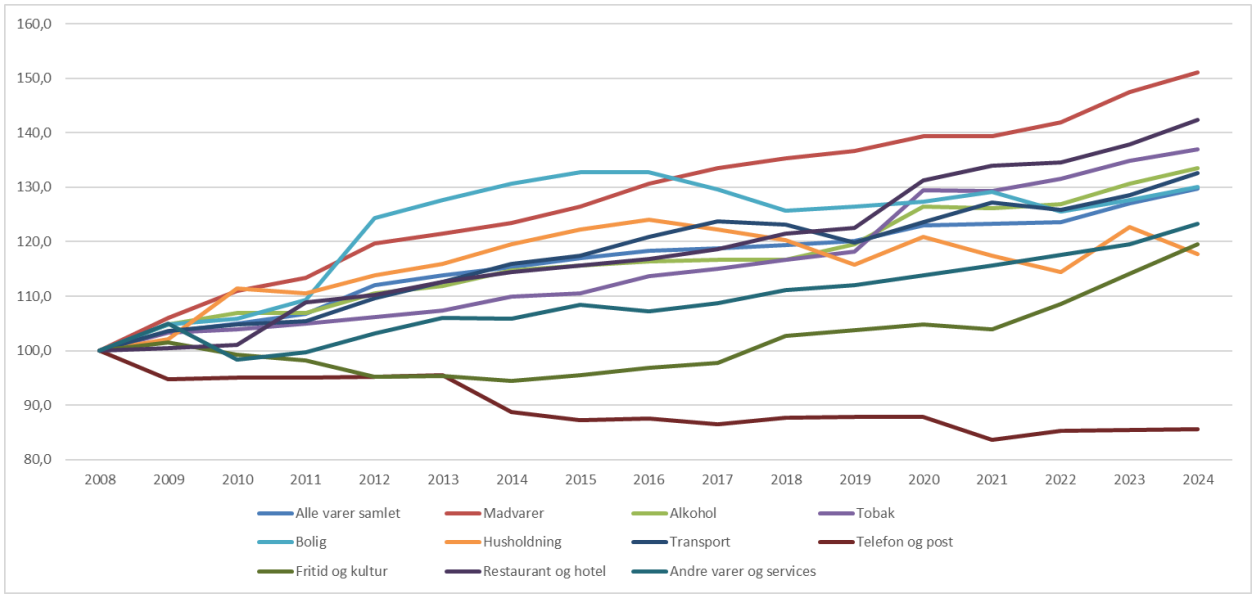

Takussutissiami takuneqarsinnaavoq, nioqqutissanut assigiinngitsunut tunngatillugu 2008-miit 2024-mut aningaasartuutit ineriartornerat. Paasisaqarfik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik.

Suliniuteqarfissaq 2: Innuttaasunut tamanut katsorsarneqarnissamik aamma ilaqutariinnik tapersersuinissamik periarfissaqartitsinissaq

Inassuteqaat 9: Ilaqutariinnut tamanut ilaqutariinnik tapersersuineq - pingaartumik meeqqap ulluini siullerni 1000-ni

Inassuteqaat 9: Ilaqutariinnut tamanut ilaqutariinnik tapersersuisoqassaaq - pingaartumik meeqqap ulluini siullerni 1000-ni. Inassutigineqarpoq, ernisussiortut aamma peqqissaasut meeralerisut meeqqap ulluini siullerni 1000-ni ilaqutariinnik meerartalinnik tamanik suleqateqarnerat tapersersorneqarlunilu nakussassarneqassasoq, ilaqutariit tamarmik pisariaqartitsinerminni anguneqarnissaat siunertaralugu. Tassunga ilanngullugu peqqissaasumik meeralerisumik aalajangersimasumik, imaluunniit ernisussiortumik aalajangersimasumik peqanngitsumi aaqqiissutit, neqeroorummik qulakkeerinneqataasinnaallutillu ilaqutariinnut aamma tunngasut. Tamanna ilaatigut tassaasinnaavoq telemedicini atorlugu aaqqiissutit.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Ilaqutariinnut tamanut siusissukkut tapersersuineq inuunerup sinneranut pingaaruteqarpoq, aamma taamaattumik meeqqap ulluini siullerni 1000-ni suliniutit salliutinneqassapput. Ilaqutariinnik ikiortariaqalersinnaasunik illuinnaasiortumik aallussinermut taarsiullugu ilaqutariinnut meerartalinnut tamanut atuuttumik tapersersuinissaq pisariaqartinneqarpoq, ataatsimut isigalugu ilaqutariinni tamani inuuniarnikkut atugassaarititaasut pitsanngoriaateqartinneqarnerat ilaqutariit ikiortariaqalersinnaasut atugaannik aamma pitsanngoriartitsissammat.

Inassuteqaat 10: Misissuineq, sivikitsumik akuliuffiginninneq aamma katsorsarneqarnissamik innersuussineq

Inassuteqaat 10: Misissuineq, sivikitsumik akuliuffiginninneq aamma peqqinnissaqarfimmi, amma isumaginninnermut tunngasutigut katsorsarneqarnissamik innersuussineq eqqunneqarlik. Inassutigineqarpoq misissuinermut, sivikitsumik akuliuffiginninnermut aamma imigassamik aalakoornartortalimmik ajornartorsiuteqarnermut katsorsarneqarnissamik innersuussineq pillugit malittarisassanik ineriartortitsinissaq ukiup ataatsip iluani Allorfiup akisussaaffigissagaa, kingunitsiannguatigut peqqinnissaqarfimmi atuutilersinneqarnissaa siunertaralugu.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Innuttaasut amerlasuut peqqinnissaqarfimmut aamma kommunimut ukiup ataatsip ingerlanerani attaveqartarput. Taamaattumik peqqinnissaqarfik pingaarneq aamma kommunini

isumaginninnermut tunngasunik suliallit innuttaasunut siammasissumik misissuinermik, sivikitsumik akuliuffiginninnermik aamma katsorsarneqarnissamik innersuussinissamut qulakkeerinninnissamut pingaarutilimmik inissisimapput, taanna innuttaasut imigassamik aalakoornartortalimmik ilisimasaqalernissaannut aamma katsorsarneqarnissamik periarfissaannik annertunerulersitsinissamut atorsinnaalluartumik atortussaalluni. Sivikitsumik akuliuffiginninneq tassaalluni innuttaasup aamma suliassaqarfimmi suliallip akornnani pitsaaliuilluni sivikitsumik oqaloqatigiinneq, assersuutigalugu peqqinnissaqarfimmi nakorsiarnermut atatillugu, imaluunniit kommunimi oqaloqateqarnermi pisinnaalluni. Oqaloqatigiinneq tunngaviusumik kajumilersitsiniarnermik tunngavilimmik oqaloqatiginneriaatsimit aallaaveqassaaq.

Inassuteqaat 11: Kingunerlutsitsineq- aamma imigassaq aalakoornartortalik pillugu katsorsarneqarsinnaaneq aamma paasisitsiniaaneq nakussassarneqarlik

Inassuteqaat 11: Kingunerlutsitsineq- aamma imigassaq aalakoornartortalik pillugu katsorsarneqarsinnaaneq aamma paasisitsiniaaneq nakussassarneqassaaq. Tamanna katsorsarneqarnissamik neqeroorutinik assigiinngitsunik suli salliutitsinikkut aamma ineriartortitsinikkut ingerlanneqassaaq. Tassunga ilanngullugu Allorfiup pinngitsuuisinnaajunnaarnermut katsorsarneqarnissamik ammasumik neeqeroorutaa kiisalu Nuna Tamakkerlugu Tarnikkut Piginnaanngorsaavik Siunnersuisarfillu. Kiisalu siunnersuisarfimmik- aamma katsorneqarnissamik neqeroorut atorneqarsinnaasoq pillugu sumiiffinni aamma nuna tamakkerlugu paasisitsiniaaneq salliutillugu. Ilanngulluguttaaq inassutigineqarpoq, katsorsaanissamik neqeroorutini pioreersuni kalaallit kulturianni nakooqqutit aamma naleqartitat pigineqartut atornissaat eqqumaffigalugit sulisoqassasoq. Tassunga ilanngullugit pinngortitap, ilaquttat aamma ataatsimoornerup peqqissutsimut aamma atugarissaarnermut pingaaruteqarnerujussuat.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Imigassap aalakoornartortallip aamma kingunerlutsitsinerit akornanni erseqqissumik ataqatigiittoqarpoq, aamma kingunerlutsisinerit taakku amerlasuut kingunerlutsitsisut ulluini siullerni 1000-ni pereersimasuusarlutik. Taamaattumik pinngitsuuisinnaajunnaarsimaneq qaangerniarlugu, kiisalu kingunerluutit aamma pinngitsuuisinnaajunnaarnerup kinguaariinniit kinguaariinnut ingerlateqqinnissaa pitsaaliorniarlugu imigassaq aalakoornartortalik pillugu ajornartorsiuteqarnermik, taamatut aamma kingunerluutit tunngaviinik katsorsartissinnaaneq qulakkeerneqassaaq.

Maannakkuugallartoq katsorsartinnissamut periarfissat pingaarnertut Allorfik aqqutigalugu pisinnaapput. Allorfiulli inuusuttunik, aamma innuttaasunik ikiortariaqalersinnaasunik aallussinissamik anguniagaqarnera angallannikkut killilersuutinit, sulisut nikerarnerujussuannit aamma arlalitsigut katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsinernit unammilligassaqartitsivoq. Katsorsarneqarsinnaanerup suliarineqarnera innuttaasunut tunngatillugu katsorsartinnerup

inernerata pitsanngoriartinnissaanut, aamma imigassaq aalakoornartortalik pillugu ajornartorsiutinit ullumikkut sunnersimaneqartut tapersorneqarnissaannut pingaaruteqarpoq.

Nuna Tamakkerlugu Tarnikkut Piginnaanngorsaavik Siunnersuisarfillu ineriartortinneqarpoq, 2025-mi ammartussatut naatsorsuutigineqarluni, tamannalu innuttaasut peqqissarneqarnissamik aamma siunnersorneqarnissamik periarfissaannik nakussassaataassaaq.

Suliniuteqarfissaq 3: Ataatsimoorfiit nukittuut imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsut

Inassuteqaat 12: Ilaqutariinnut sammisassaqartitsinernut aamma naapittarfinnut imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsunut periarfissaqarnissat illoqarfinni aamma nunaqarfinni tamani nakussarneqassaaq. Inassutigineqarpoq illoqarfinni aamma nunaqarfinni tamani qaammammut ataasiarluni imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsumik ilaqutariinnut sammisassaqartitsisarnerit, aamma ikinnerpaamik ataasiarluni naapeqatigiissitsarnerit ingerlanneqartarnissaat qulakkeerneqassasoq. Sammisassaqartitsinerit aamma naapeqatigiissitsinerti kinguaariit akornanni ilaqutariinnik tamanik peqataatitsiffiussapput, aamma sumiiffinni nakooqqutinit aamma naleqartitanit tunngaveqassallutik. Inassuteqaat taanna nuna tamakkerlugu tapersersorneqassaaq, peqqissutsimik siuarsaalluni sulianut aningaasaliissutit amerlineqarnerisigut, aamma qinnuteqarnissap pisariitsuunissaa qulakkeerlugu. Siunissami kialluunniit imigassamit aalakoornartortalimmit ajoquserneqannginnissaanik anguniagaq angusinnaajumallugu imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsumik ilaqutariinnut allanik toqqagassaqarnissaq pingaaruteqarpoq.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq:
Ataatsimoorfiit nukittuut, aamma ilaquttat Kalaallit Nunaanni peqqissutsimut aamma atugarissaarnermut tunngaviupput. Ajoqusernerit imigassamit aalakoornartortalimmit peqquteqartut ataatsimoorfimmut nukillaarsaataasarput, aammalu amerlasuutigut meeqqat inuusuttullu akiliisuusarlutik. Sammisaqartitsinerit aamma pisoqartitsinerit imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsut arlaqarnerusut imigassap aalakoornartortallip inuiaqatigiit avatangiisaanni sunniuteqanngitsup pilersinnissaanut alloriarnermut pingaaruteqarpoq, taamaaliornikkullu imigassamit aalakoornartortalimmit ajoqusernerit inuiaqatigiinni tamani ikilisillugit.

Inassuteqaat una kommuninit innuttaasunut qanittunit pingaarnertut kivinniarneqartussaavoq. Nuna tamakkerlugu tapersersuinissaq anguniarlugu sumiiffinni meeqqanut, inuusuttunut aamma ilaqutariinnut ataatsimoorfinnik peqqinnartunik aamma peqataatitsiffiusunik siunertalimmik

sammisassaqartitsinernut aamma suliniutinut tapersersuilluni peqqissutsimik siuarsaanermut amerlanerusunik aningaasaliinissaq inassutigineqarpoq. Inuuneritta Puljemut ullumikkut aningaasanik ukiumut ataasiarluni qinnuteqartoqarsinnaavoq, inassutigineqarpoq qinnuteqaatit ingerlaavartumik nassiunneqarsinnaanerinik ammaassisoqassasoq. Aammattaaq aningaasat aalajangersimasumik annertussusillit qaffanneqassasut inassutigineqarpoq, innuttaasut, peqatigiiffiit, atuarfiit, pitsaaliuinermut ataatsimiititaliat aamma kommunit ukiumut ataasiarlutik sapaatip akunneranut 18-imut atatillugu aaqqissuussinerit, meeqqanut, inuusuttunut aamma ilaqutariinnut ataatsimoorfinnik peqqinnartunik siuarsaataasut, ingerlanneqarnerannut atatillugu qinnuteqarfigisinnaasaat.

Inassuteqaat 13: Meeqqanut aamma inuusuttunut sammisassaqartitsisarnerit aamma naapittarfiit imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsut

Inassuteqaat 13: Meeqqanut aamma inuusuttunut sammisassaqartitsinernut aamma naapittarfinnut imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsunut periarfissaqarnissaat illoqarfinni aamma nunaqarfinni tamani nakussassarneqassaaq. Inassutigineqarpoq illoqarfinni aamma nunaqarfinni tamani aalajangersimasumik sapaatip akunneranut ataasiarluni imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsumik, aamma ikinnerpaamik ataasiarluni imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsumik naapeqatigiissitsisarnerit inersimasunik toqqissisimatitsisussanik ilalerlugit ingerlanneqartarnissaat qulakkeerneqassasut. Sammisassaqartitsinerit sumiiffimmi nakooqqutinit aamma naleqartitanit iluaqutaasumik tunngaveqarsinnaapput. Sammisassaqartitsinerit taamaattut soorlu tassaasinnaapput tusarnaartitsinerit, festivalit, kulturikkut sammisaqarnerit, timersornikkut pisoqartitsinerit il.il. Inassuteqaat taanna nuna tamakkerlugu tapersersorneqassaaq, peqqissutsimik siuarsaalluni sulianut aningaasaliissutit amerlineqarnerisigut. Siunissami kialluunniit imigassamit aalakoornartortalimmit ajoquserneqannginnissaanik anguniagaq angusinnaajumallugu imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsumik meeqqanut aamma inuusuttunut allanik toqqagassaqarnissaq pingaaruteqarpoq.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Meeqqat inuusuttullu amerlasuut ullumikkut allanik toqqagassaaleqinertik pissutigalugu ataatsimoorfiit imigassamik aalakoornartortalimmik qitiutitsiffiusut katersuuffigisarpaat. QAMANI-ataatsimeersuarnermi, 2024-mi novembarimi pisumi, inuusuttunit erseqqissumik inassutigineqartoq tassaavoq, inuusuttut ataatsimoorfinni imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsuni naapeqatigiissinnaanermik periarfissaqarnissaasa qulakkeerneqarnissaat. Inassuteqaat 13-i assigalugu inassuteqaat taanna pingaarnertut kommuninit kivinniarneqartussaavoq. Nuna tamakkerlugu tapersersuinissaq anguniarlugu meeqqanut, inuusuttunut aamma ilaqutariinnut ataatsimoorfinnik peqqinnartunik siuarsaataasumik suliniutinut tapersersuinermik siunertalinnut Inuuneritta Puljemut amerlanerusunik

aningaasaliinissaq inassutigineqarpoq. Aammattaaq aningaasat aalajangersimasumik annertussusillit qaffanneqassasut inassutigineqarpoq, kommunini pitsaaliuinermut siunnersortit ukiumut ataasiarlutik sapaatip akunneranut 18-imut atatillugu aaqqissuussinerit, meeqqanut, inuusuttunut aamma ilaqutariinnut ataatsimoorfinnik peqqinnartunik siuarsaataasut, ingerlanneqarnerannut atatillugu qinnuteqarfigisinnaasaat.

Inassuteqaat 14: Meeqqat atuarfiini aamma inuusuttut ilinniarfiini ataatsimoorfiit imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsut

Inassuteqaat 14: Meeqqat atuarfiini aamma inuusuttut ilinniarfiini ataatsimoorfiit imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsut nakussassarneqarlik. Inassutigineqarpoq, meeqqat atuarfiini angajoqqaat ukiumoortumik isumaqatigiissusiortarnissaat eqqunneqassasoq. Inuusuttut ilinniarfiinik imigassamik aalakoornartortaqanngitsunik ukiunik pingasunik sivisussusilimmik eqqussiartuaartoqassasoq inassutigineqarpoq. Tamanna sumiiffinni pissaaq, taamaaliornikkut piginneqataaneq qulakkeerneqassammat, aamma atuartunik angajoqqaanillu peqataatitsinikkut tamanna pissalluni.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Peqqissumik ileqqoqarluni inuuneqarnissamut periarfissaq angerlarsimaffimmi, aamma meeqqat inuusuttullu qanimut avatangiisaanni toqqammavinnit aamma aaqqissuussaanernit sunnerneqartarpoq. Meeqqat aamma inuusuttut ataatsimoorfinnit peqataaffigisaminnit pingaarnertut sunnerneqartarput. Ataatsimoorfik imigassamik aalakoornartortalimmik qitiutitsiffiuppat meeqqap imaluunniit inuusuttup avataani inissisimanissaa ajornakusoortorujussuussaaq. Taamaattumik meeqqat aamma inuusuttut atuarnerup nalaani, aamma inuusuttunut ilinniarfinniinnerminni ataatsimoorfinnik peqqinnartunik aamma peqataatitsiffiusunik qulakkeerinniffigineqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Kommunini tamani meeqqat atuarfiini 5. klassiniit angajoqqaat isumaqatigiissutaannik suliaqartoqartassasoq inassutigineqarpoq. Isumaqatigiissutit meeqqat atuarnermik nalaanni imigassamik aalakoornartortalimmik tupamillu, aamma aanngajaarniutinik allanik ingalassimanninnissaannik angajoqqaat ataatsimoorlutik qanoq tapersersuisinnaanissaannik immikkut tunngassuteqassapput. Isumaqatigiissutit inuusuttut peqqissusiannut aamma atugarissaarnerannut tunngasutigut angajoqqaat nukittuumik ataatsimoornissaannut iluaqutaassapput.

Inusuttut ilinniarfiinut inassutigineqarpoq, aaqqissuussinerit ingerlanneqartut tamarmik peqataasunut tamanut imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqassanngitsut.

Angajoqqaat isumaqatigiissutaasa aamma inuusuttut ilinniarfii imigassamik aalakoornartortalimmik ilaqanngitsut imigassamik aalakoornartortaqanngitsumik avatangiiseqarnerup erseqqissisinnissaa qulakkiissavaat, aamma akisussaaffik inuusuttunut ataasiakkaanut, imaluunniit taassuma angajoqqaavinut tunniunnagu. Ataatsimoorfinnut

peqqinnartunut aamma peqataatitsiffiusunut siuarsaataassaaq, peqataanermi inuusuttup imigassamik aalakoornartortalimmik imerusunnera imaluunniit imerusunnginnera apeqqutaassanatik.

Suliniuteqarfissaq 4: Imigassaq aalakoornartortalik pillugu innuttaasunut sukumiisumik paasissutissiineq

Inassuteqaat 15: Imigassani aalakoornartortalinni allagartalersuutit peqqissutsimut tunngasunik paasissutissartallit

Inassuteqaat 15: Imigassanut aalakoornartortalinnut mianersoqqussutinik (nipitittakkanik) nalunaaqutsersuinerup ingerlaannartumik atuutilersinneqarnissaa inassutigineqarpoq. Imigassat aalakoornartortallit puuinut mianersoqqussutinik nalunaaqutsersuinissamik akisussaaffik tuniniaasumut tunniunneqassaaq.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Imigassamik aalakoornartortalimmik imernerup kingunerisinnaasai pillugit innuttaasut ilisimasanik pissarsinissaminnut pisinnaatitaaffeqarput, tamanna imigassaq aalakoornartortalik pillugu paasissutissinneqareerluni aalajangernissamut tunngaviussalluni. Imigassamik aalakoornartortalimmik nalunaaqutsersuinissaq suliniutitut sunniuteqarluartutut WHO-p inassutigivaa, imigassamik aalakoornartortalimmik imernerup peqqissutsimut aamma inooqataanikkut sunniutigisinnaasai pillugit innuttaasunut paasissutissiissutaasinnaalluni. Taamaattumik imigassani aalakoornartortalinni mianersoqqussutinik (nipitittakkanik) nalunaaqutsersuinerup eqqunneqarnissaa inassutigineqarpooq, imigassamik aalakoornartortalimmik imernermi ajoqusersinnaanermik paasissutissiisumik imigassap aalakoornartortallip puuani mianersoqqussummik nalunaaqutsersuisarnerup eqqunneqarnissaa inassutigineqarpoq, soorlu tamanna tupani atorneqartoq ilisimagipput.

Ilisimatusarnerup takutippaa, imigassani aalakoornartortalinni mianersoqqusilluni nalunaaqutsersuutit ersarissut, nutartikkat aamma peqqissuseq pillugu immikkut paasissutissartallit imigassamik aalakoornartortalimmik imernerup aarlerinaataanik eqqumaffiginninnerulernissamut atortuusinnaasoq sunniuteqarluartoq, imigassaq aalakoornartortalik pillugu politikkikkut sulianut allanut ilanngunneqaraangat. Tamanna imigassamut aalakoornartortalimmut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni siusinnerusukkut pinikuunngilaq, kisiannili tupamik pitsaaliuinermi atortutut ilisimaneqarluni.

Inassuteqaat 16: Paasisitsiniutinik ineriartortitsineq

Inassuteqaat 16: Paasisitsiniutinik assigiinngitsunut siunnerfilinnik ineriartortitsinissap qulakkeerneqarnissaa inassutigineqarpoq, imigassamut aalakoornartortalimmut atasumik ajoqusernernut aamma inuiaqatigiit ileqquisa allanngortinnissaannut

sammitinniarlugu. Suliassaq taanna inissinneqassaaq, aamma suliap ingerlanneqarnissaanut aningasanik immikkoortitsisoqassaaq.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Peqqinnissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaani tikkuarneqarpoq, inuiaqatigiinni assigiinngitsunut siunnerfilimmik paasisitsiniaanissamik qulakkeerinninnissamik akisussaaffik erseqqissumik inissinneqanngitsoq. Tamanna amigartumik paasissutissiinermik kinguneqartarpoq. Imigassamik aalakoornartortalimmik imernerup kingunerisinnaasai pillugit ilisimasanik innuttaasut pissarsinissaminnut pisinnaatitaaffeqarput, tamanna imigassamut aalakoornartortalimmut tunngatillugu paasissutissinneqareerluni aalaajangernissamut tunngaviussaalluni.

Taamaattumik inuiaqatigiit akornanni assigiinngitsunut, assigiinngitsunik pisariaqartitalinnut, siunnerfilinnik paasisitsiniutinik ineriartortitsinissaq pingaaruteqarpoq. Paasisitsiniutit taakku siammasissumik imigassamut aalakoornartortalimmut atasumik ajoqusernernut, imigassamik aalakoornartortalimmik inuiaqatigiinni atueriaatsimik aamma atuinerup ataatsimoortup aamma aalakoorniutigalugu imigassamik aalakoornartortalimmik imigassartortarnerup annikillisinnissaanik siunertalimmik pitsaaliuinikkut suliniutit siuarsarlugit suliarineqartariaqarput.

Suliassaq assersuutigalugu Allorfimmut, pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Ilisimasaqarfimmut, inissinneqarsinnaavoq, taanna Imigassaq Ikiaroornartorlu pillugit Siunnersuisoqatigiit suleqatigalugit, aamma Peqqinnissaq pillugu siunnersuisoqatigiit oqaloqatigalugit suliassamik kivitsisinnaassalluni.

Inassuteqaat 17: Inassuteqaatinik ineriartortitsinissamut aamma ingerlatitseqqinnissamut aningaasaliinissamik qulakkeerinninnissaq

Inassuteqaat 17. Imigassaq Ikiaroornartorlu pillugit Siunnersuisoqatigiit inassuteqaatinik ineriarortortitsillutillu ingerlatitseqqissinaanissaannut, aamma imigassaq aalakoornartortalik pillugu ilisimasanik pitsaanerpaamik pissarsiarineqarsinnaasunik innuttaasunut siunnerfilimmik paasisitsiniaasinnaanissanut aningaasaliissutinik qulakkeerinninnissaq inassutigineqarpoq.

Tunngavilersuut aamma sunniutissatut naatsorsuutigineqartoq
Paasisitsiniaanerit aamma paasissutissiinerit inuit imigassamut aalakoornartortalimmut isiginninnerannik allanngortitsisinnaapput. Imigassamik aalakoornartortalimmik imernermi kinguneqaataasinnaasut pillugit innuttaasut ilisimasanik pissarsisinnaanissaminnik pisinnaatitaaffeqarput, tamanna imigassamut aalakoornartortalimmut tunngatillugu paasissutissinneqarsimalluni toqqaanissamut tunngaviussalluni. Suliassap taassuma aalajangersimasumik aallaaveqarnissaa qulakkeerniarlugu Imigassaq Ikiaroornartorlu pillugit Siunnersuisoqatigiit ineriartortitsisinnaanissaannut aamma ilisimasat pitsaanerpaamik pissarsiarineqarsinnaasut atorlugit imigassaq aalakoornartortalik pillugu inassuteqaatinik

innuttaasunut ingerlatitseqqittarnissaannut aalajangersimasunik aningaasaliissuteqarnissamik qulakkeerinninnissaq siunnersuutigineqarpoq.

6. Misissuinerit - Innuttaasut qanoq isumaqarpat?

Tusarniaanerup ingerlanerani imigassap aalakoornartortallip inuiaqatigiinni qanoq initutiginera innuttaasut qanoq misigisimaneraat, aamma imigassamit aalakoornartortalimmit ajoqusernerit annikillisinniarlugit suliniutinik eqqussinissaq qanoq isumaqarfigineraat misissussavarput.

Innuttaasut inersimasortaasa, aamma meeqqat inuusuttullu misissuiffigineqarnerannit inerniliussat inaarutaasumik inassuteqaatini ilaatinneqassapput.

Una toorlugu isummersorit. Linki imigassaq aalakoornartortalik pillugu politikkip iluani nassaarissavat www.paarisa.gl

7. Ilisimasat aammalu

Imigassaq aalakoornartortalik pillugu ukiunut arlalinnut politikkissamut, ilisimatusarmit tunngavilimmut, inassuteqaatinnik suliaqarneq pillugu annertunerusumik paasisaqarit, uani: www.paarisa.gl

Imigassaq aalakoornartortalik pillugu saqqummiinerit aamma video-t YouTubemi takusinnaavatit
Takuuk: youtube.com/@ipi_gl
Tassani video-t makkununnga tunngasut ilaatigut nassaarisinnaavatit: Imigassap aalakoornartortallip Kalaallit Nunaanni oqaluttuassartaa, Meeqqat oqariartuutaat, Imigassaq aalakoornartortalik pillugu kisitsisit, Imigassaq aalakoornartortalik aamma kingunerlutsitsinerit, Imigassaq aalakoornartortalik aamma imminut toqunneq, Imigassaq aalakoornartortalik aamma aningaasaqarneq, Best Buys - WHO-p inassuteqaatai ilisimatusarnermit tunngavillit, aamma Imigassaq aalakoornartortalik pillugu siunissami politikkissamut inassuteqaateqarnissamut tunngatillugu isumasioqatigiinneq.

SoMe aqqutigalugu nutaarsiassanik malinnaagit:
Instagram / YouTube: ipi_gl
Facebook / LinkedIn: Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfik

8. Najoqqutat

Babor TF, Casswell S, Graham K, Huckle T, Livingston M, Österberg E, et al. Alcohol: No Ordinary Commodity: Research and public policy: Oxford University Press; 2022 19 Jan 2023.

Bjerregaard P, Larsen CVL, Sørensen IK, Tolstrup JS. Alcohol in Greenland 1950-2018: consumption, drinking patterns, and consequences. Int J Circumpolar Health; 2020; 79(1):1814550.

Canadian Centre on Substance Abuse. The Impact and Effectiveness of Minimum Legal Drinking Age Legislation in Canada; 2017.

Canadian Centre on Substance Use and Addiction. The National Alcohol Strategy Monitoring Project: a status report. Ottawa, Ont.; 2017.

Canadian Centre on Substance Use and Addiction. Drinking less is better. Ottawa Ont; 2023.

Commonwealth of Australia (Department of Health). National Alcohol Strategy 2019-2028. Canberra; 2019.

Eriksen M. Den logiske model - et værktøj til at planlægge, gennemføre og evaluere sociale indsatser. VIVE; 2008.

Fontain A, Inuit Ataqatigiit. FM2023/ pkt. 67 §33 Aalajangiiffigisassatut siunnersuutit imigassamut politikissamut pillugu, januaari 2023. Naalakkersuisut; 2023.

Government of Nunavut. Let's be aware [Available from: https://www.responsiblenunavut.ca/en].

Grønlands Politi. Ukiumoortumik kisitsisit 2022; 2022.

Grønlandsudvalget. Besvarelse af spørgsmål nr. 106 (Alm. del) fra Folketingets Grønlandsudvalg; 2024.

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliaq. FM2023/67-mut tunngatillugu isumaliutissiissut Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliamit tunniunneqartoq. Naalakkersuisut; 2023.

Larsen CVL, Hansen CB, Ingemann C, Jørgensen ME, Olesen I, Sørensen IK, Koch A, Backer V, Bjerregaard P. Kalaallit Nunaanni innuttaasut peqqissusaannik misissuisitsineq 2018. Inuunermi atugassarititaasut, inooriaaseq peqqissuserlu Innuttaasut peqqissusaasa uuttuutaannut takussutissaq. København; 2019.

Lægeforeningen. Et opgør med den danske drukkultur; 2024.

Naalakkersuisut. INUUNERITTA III - 2020-2030 meeqqat inuunerinnissaat pillugu suleqatigiinnissamut Naalakkersuisut periusissiaat. Nuuk: Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfik Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik; 2020.

Naalakkersuisut. Angajoqqaat meeqqanik sumiginnaasarnerat akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissanut pilersaarut 2020-2030; 2020.

Naalakkersuisut. Qanigisariinni nakuusertarnerup akiorneqarnissaa pillugu iliuusissatut pilersaarut 2023-2027; 2023.

Naalakkersuisut. Qamani – Imminut toqunnissamik pinaveersaartitsineq pillugu periusissaq 2023-2028; 2023.

Naalakkersuisut. Peqqissutsimut tunngatillugu isumaqatigiissut 2023 – Peqqinnissaqarfimmut tunngatillugu nukittorsaanermik suliaqarnermi politikkikkut tunngaviusumik isumaqatigiissut; 2023.

Niclasen B, Allorfik. Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2023. Nuuk: Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik; 2024.

Niclasen B, Poulsen B. Rusmidler i en grønlandsk sammenhæng – historie, forebyggelse og behandling. In: Aagaard T, Hounsgaard L, editors. Menneske – Sundhed, samfund og kultur. Aarhus; 2020. p. 235-60.

Paarisa, Brugseni, Pilersuisoq, Pisiffik. Kattulluta Inuuneritta; 2022.

Paarisa, Brugseni, Pilersuisoq, Pisiffik. Kattulluta Inuuneritta; 2023.

Paradis C., Butt P., Shield K., Poole N., Wells S., Naimi T., et al. Canada's Guidance on Alcohol and Health: Final Report. Ottawa, Ont.: Canadian Centre on Substance Use and Addiction; 2023.

Peqqinnissaq pillugu ataatsimiititaliaq. Peqqinnissaq pillugu ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa. PEQQINNISSAQARFIPPUT – TAMATTA AKISUSSAAFFIPPUT; maaji 2023.

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik. Kalaallit Nunaanni atornerluinermut aningaasartuutit; 2015.

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik. Meeqqanut inuusuttunullu aanngajaarniutinik aningaasanoortarnermillu ajornartorsiutilinnut neqeroorutinik pilersaarutit; 2019.

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik. Imigassaq pillugu politikkimut, ukiuni arlalinni uppernarsaatinik tunngaveqartumut inassuteqaatit suliarineqarnissaannut malitassat; 2024.

Poulsen BK. Imigassap Nunatsinni oqaluttuassartaa (danskisuinnaq allassimavoq, qulequtaqarlunilu: Alkoholens historie i Grønland : en historie om påbud, forbud og forskelsbehandling; 2012.

Rod NS, Bast LS, Diderichsen F, Grøntved A, Gyrd-Hansen D, Pisinger C, et al. Strukturel forebyggelse - Med fokus på kost, tobak og nikotin, alkohol og fysisk aktivitet. Vidensråd for Forebyggelse; 2024.

Rubin SE, Olsen I, Nørtoft K. Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Kalaallit Nunaanni katsorsaasarneq pillugu misigisat– Katsorsarneqarnissamik nuna tamakkerlugu neqeroorut Allorfik innuttaasut isaannit isigalugu. Statens Institut for Folkesundhed, SDU; 2024.

World Health Organization. Global strategy to reduce the harmful use of alcohol; 2010.

World Health Organization. The Seventieth World Health Assembly. Geneva; 2017. p. 71-97.

World Health Organization. Turning down the alcohol flow. Background document on the European framework for action on alcohol, 2022–2025. Regional Office for Europe; 2022.

World Health Organization. Global Action Plan 2022-2030. Geneva; 2023.

World Health Organization. Reporting about alcohol: a guide for journalists. Geneva; 2023.

World Health Organization. Global status report on alcohol and health and treatment of substance use disorders. Geneva; 2024.

World Health Organization. Empowering public health advocates to navigate alcohol policy challenges: alcohol policy playbook; 2024.

9. Ilanngussaq

Imigassaq aalakoornartortalik pillugu ukiunut arlalinnut politikkissamut, ilisimatusarnermit tunngavilimmut, inassuteqaatissanik suliaqarluni suliniummut suliassamik nassuiaat:

https://naalakkersuisut.gl/-/media/nyheder/2024/05/2705_alkoholanbefalinger/projektkommissorium-for-anbefalinger-til-en-flerrig-evidensbaseret-alkoholpolitik-rev-21-maj-2024-dk.pdf